

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych

Sprawozdanie z działalności
archiwów państwowych
w 2008 r.

Spis treści	strona
WSTĘP	4
1. ZASÓB ARCHIWALNY	4
1.1. Wielkość zasobu	
1.2. Opracowanie i ewidencja zasobu	
1.3. Przejmowanie materiałów archiwalnych	
1.4. Zabezpieczenie zasobu (ochrona, konserwacja, mikrofilmowanie)	
2. KSZTAŁTOWANIE NARASTAJĄCEGO ZASOBU ARCHIWALNEGO	7
2.1. Kadry AP i NDAP w zakresie nadzoru archiwalnego	
2.2. Przepisy metodyczne w zakresie nadzoru archiwalnego	
2.3. Udział w pracach zespołów, komitetów, komisji o charakterze ogólnopaństwowym	
2.4. Organy opiniodawcze i doradcze w zakresie nadzoru archiwalnego w ramach jednostek podległych NDAP	
2.5. Wartościowanie dokumentacji	
2.6. Zarządzanie zasobami archiwalnymi poza archiwami państwowymi	
2.7. Szkolenia, konsultacje, doradztwo	
3. WYKORZYSTANIE ZASOBU ARCHIWALNEGO	15
3.1. Udostępnianie materiałów archiwalnych	
3.2. Użytkownicy	
3.3. Kwerendy	
3.4. Bazy danych	
3.5. Reprografia	
3.6. Współpraca z innymi placówkami	
3.7. Działalność edukacyjna i popularyzatorska	
4. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA	30
5. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA	35
5.1. Współpraca bilateralna	
5.2. Realizacja programów międzynarodowych	
5.3. Udział w pracach organizacji międzynarodowych	
5.4. Udział w konferencjach naukowych, seminariach oraz stażach archiwalnych	
5.5. Współpraca z ośrodkami polonijnymi	
5.6. Uzupełnianie zasobu archiwalnego	
5.7. Wypożyczenia materiałów archiwalnych za granicę	
5.8. Usługi reprograficzne dla instytucji zagranicznych	

6. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA	44
6.1. Prace wydawnicze Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych	
6.2. Prace wydawnicze archiwów państwowych	
7. PRZECHOWYWANIE DOKUMENTACJI NIEARCHIWALNEJ	49
8. ZAGADNIENIA PRAWNE	50
9. KADRY	51
9.1. Zatrudnienie	
9.2. Wykształcenie pracowników	
10. FINANSE	53

WSTĘP

Archiwa państwowe, podległe Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych, działają na podstawie ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Sieć archiwów państwowych na koniec 2008 r. tworzyły 3 archiwa o charakterze centralnym: Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Akt Nowych, Narodowe Archiwum Cyfrowe (do 2008 r. pod nazwą: Archiwum Dokumentacji Mechanicznej) oraz 30 archiwów wraz z 48 podległymi im oddziałami zamiejscowymi i 5 ekspozyturami, których właściwość miejscowa ma zasięg regionalny. Ponadto od początku 2005 r. funkcjonuje Archiwum Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku, obejmujące zasięgiem działania obszar całego państwa.

Urząd Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2008 r. sprawował dr Sławomir Radoń.

1. ZASÓB ARCHIWALNY

1.1. Wielkość zasobu

Zasób materiałów archiwalnych zgromadzonych w archiwach państwowych według stanu na 31 grudnia 2008 r. obejmował:

- zespołów i zbiorów archiwalnych ogółem: 84 302
- jednostek inwentarzowych: 36 888 188
- metrów bieżących: 283 584,97

W porównaniu ze stanem z 31 grudnia 2007 r. zasób materiałów archiwalnych zwiększył się o 2 991 zespołów (zbiorów) i 938 317 jednostek inwentarzowych o łącznym rozmiarze 20 514,69 m.

Ponadto zasób dokumentacji niearchiwalnej zgromadzonej w Archiwum Państwowym Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku (APDOP) mierzył 4 381,05 mb, co stanowiło 412 059 j.inw. W roku sprawozdawczym zwiększył się o 1 476,11 mb (168 259 j.inw.). Ponadto APDOP przechowywało 9 090,78 mb dokumentacji będącej depozytem innych podmiotów.

1.2. Opracowanie i ewidencja zasobu

Stan zasobu całkowicie opracowanego pod koniec 2008 r. wynosił 10 882 290 j.inw., co stanowi 133 354,21 mb. Ewidencję posiadało na koniec roku sprawozdawczego 83 263 zespołów lub zbiorów (278 260,28 mb; 34 622 277 j.inw., co stanowi niemal 94% wszystkich jednostek). W roku sprawozdawczym całkowicie opracowano 190 495 j.inw. (2 283,76 mb), a zinventaryzowano łącznie 478 865 j.inw. (4 379,67 mb).

1.3. Przejmowanie materiałów archiwalnych

W 2008 r. archiwa państwowe włączyły do swego zasobu 1 673 zespoły i zbiory archiwalne liczące łącznie 606 338 j.inw. (18 558,71 mb).

Do ważniejszych nabytków archiwów państwowych można zaliczyć uzyskane przez Archiwum Główne Akt Dawnych potwierdzenie przez cesarza Austrii Ferdynanda I prawa rodziny Skarbków do używania w Austrii tytułu hrabiowskiego, wydane w 1835 r., dokument pergaminowy, pochodzący z XVIII wieku a także znaczącą część Archiwum Potockich z Łańcuta, które było przechowywane dotychczas w Polskim Instytucie Naukowym w Nowym Jorku. Cenne materiały archiwalne zostały pozyskane również przez Archiwum Państwowe w Szczecinie – było to świadectwo potwierdzenia szlachectwa Heroldii Królestwa Polskiego dla Władysława Popławskiego herbu Jastrzębiec z 27 lutego 1858 r. Ciekawym nabytkiem były także dokumenty przekazane przez działaczy opozycji demokratycznej na Pomorzu Zachodnim z lat 1980-1990, które trafiły do AP w Szczecinie, oraz akta osobowe sędziów, pochodzące z okresu międzywojennego, przekazane do Archiwum Akt Nowych przez Ministerstwo Sprawiedliwości, jak również Kolekcja Haliny Martin – spuścizna po wybitnej postaci życia emigracyjnego w Wielkiej Brytanii, żołnierzu ZWZ-AK.

1.4. Zabezpieczenie zasobu

Zasób archiwów państwowych poddawany jest zabiegom konserwatorskim w celu zapobiegania negatywnemu oddziaływaniu warunków atmosferycznych, biologicznych oraz mechanicznych, a w przypadku wystąpienia uszkodzeń - w celu przywrócenia ich do stanu jak najbardziej zbliżonego do pierwotnego.

Obecnie w 13 archiwach państwowych funkcjonują pracownie, w których przeprowadzana jest konserwacja archiwaliów – posiadają je AP w Bydgoszczy, AP w Gdańsku, AP w Katowicach, AP w Krakowie, AP w Lublinie, AP w Łodzi, AP w Olsztynie, AP w Poznaniu, AP w Przemyślu, AP w Szczecinie, AP w Toruniu, AGAD – CLKA w Warszawie, a także AP we Wrocławiu.

W 2008 r. wzrost wyników konserwacji indywidualnej wynosił niemal 164% - zabiegom tego typu poddano 481 175 kart konserwatorskich i 4 616 obiektów. Natomiast konserwacją masową objęto 4 475,33 mb dokumentacji archiwalnej, a więc o 21% więcej niż w 2007 r.

W roku sprawozdawczym, oprócz konserwacji właściwej, archiwa podejmowały działania profilaktyczne, mające na celu zapobieganie destrukcji materiałów archiwalnych. Przedsięwzięcia te polegały przede wszystkim na odkurzaniu akt (ponad 47 852 mb) oraz umieszczaniu ich w pudłach (18 597 sztuk) i w teczkach z tektury bezkwasowej (niemal 14 772 mb). Ponadto kontrolowano warunki przechowywania akt – sprawdzano temperaturę i wilgotność powietrza w magazynach oraz monitorowano stan zachowania materiałów archiwalnych. W ramach prac introligatorskich, wykonano 12 407 obwolut, 4 583 opraw książkowych oraz 1 849 teczek tekturowych.

W 2008 r. archiwa państwowe kontynuowały prace w ramach Wieloletniego Programu Rządowego „Kwaśny papier. Ratowanie w skali masowej zagrożonych polskich zasobów bibliotecznych i archiwalnych”, ustanowionego przez Radę Ministrów w 1999 r., a którego realizacja była przewidywana na lata 2000-2008.

W roku sprawozdawczym uruchomiono czwartą pracownię masowego odkwaszania. Pracownie te funkcjonują w AP w Gdańsku, AP w Katowicach, Centralnym Laboratorium Konserwacji Archiwaliów (w Milanówku) oraz w Archiwum Akt Nowych. Dwie z nich pracują w systemie dwuzmianowym. Zakres działań pracowni obejmuje zabiegi zmierzające do odkwaszenia i wzmocnienia papieru, a także czyszczenie oraz naprawę uszkodzonych archiwaliów. Ponadto wszystkie pracownie konserwatorskie funkcjonujące w archiwach państwowych zaopatrzone w sprzęt oraz materiały niezbędne do prowadzenia ręcznego odkwaszania oraz przeprowadzono remont wielkogabarytowej komory dezynfekcyjnej i przygotowano ją do zainstalowania w pracowni konserwatorskiej w Milanówku. W celu ochrony akt wytworzonych w XIX i XX wieku zakupiono również opakowania alkaliczne.

Inną formą zabezpieczenia zagrożonych dokumentów było ich kopiowanie. W roku sprawozdawczym środkami finansowymi na ten cel wsparto 23 archiwa państwowe. Na realizację zadania związanego ze skanowaniem i mikrofilmowaniem archiwaliów przeznaczono 1 859 000 zł, a wykorzystano łącznie nieco ponad 96% tej kwoty. Wśród dokonanych zakupów inwestycyjnych warto podkreślić nabycie skanerów dla 7 archiwów państwowych. Efektem tych przedsięwzięć było wykonanie łącznie 3 343 644 kopii (1 721 861 klatek mikrofilmów i 1 621 783 skanów) dokumentów wytworzonych w XIX i XX wieku.

Z myślą o zapewnieniu profesjonalnych standardów prowadzenia prac związanych z realizacją WPR „Kwaśny papier” wszystkie osoby zatrudnione w pracowniach masowego odkwaszania skierowano na specjalistyczne szkolenia. W roku sprawozdawczym nad realizacją zadań programu czuwały dwie komisje powołane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

2. KSZTAŁTOWANIE NARODOWEGO ZASOBU ARCHIWALNEGO

2.1. Kadry AP i NDAP w zakresie nadzoru archiwalnego

Zadania z zakresu kształtowania narodowego zasobu archiwalnego realizowane są w ramach 115 etatów na 1.497,85 etatów ogółem, co stanowi jedynie 7%. Etaty te przewidziane są w 32 archiwach państwowych, podległych Naczelnemu Dyrektorowi i w samej Naczelnej Dyrekcji. Z dniem 1 lipca 2008 r. w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych utworzona została samodzielna komórka organizacyjna do realizacji zadań z zakresu kształtowania narodowego zasobu archiwalnego i nadzoru nad archiwami państwowymi w tym aspekcie ich działalności archiwalnej.

W roku sprawozdawczym podjęto w Naczelnej Dyrekcji działania celem wdrożenia programu podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników archiwów państwowych, odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu nadzoru archiwalnego, poprzez organizowanie seminariów, szkoleń, czy warsztatów. W dniach 20-21 listopada 2008 r. odbyło się seminarium pt. „Aktualne problemy z zakresu nadzoru archiwalnego i przejmowania materiałów archiwalnych”, w którym udział wzięło 87 osób.

2.2. Przepisy metodyczne w zakresie nadzoru archiwalnego

W 2008 r. w Naczelnej Dyrekcji rozpoczęto program stopniowej nowelizacji przepisów metodycznych w zakresie sposobu wykonywania nadzoru archiwalnego. W części tych prac uczestniczyła Centralna Komisja Archiwalnej Oceny Dokumentacji (CKAOD).

Opracowano projekt nowego zarządzenia Naczelnego Dyrektora w sprawie brakowania dokumentacji z zasobu własnego archiwów państwowych. Przygotowano koncept ankiety w sprawie zakresu i rodzaju stosowanych systemów teleinformatycznych do zarządzania dokumentacją w administracji publicznej.

2.3. Udział w pracach zespołów, komitetów, komisji o charakterze ogólnopństwowym

W roku sprawozdawczym przedstawiciele Naczelnej Dyrekcji i niektórych archiwów państwowych uczestniczyli w pracach następujących grup: Grupie Ekspertów Portalu Interoperacyjności, Grupie Ekspertów ds. implementacji dyrektywy usługowej KE oraz Zespole do spraw Digitalizacji (powołanego przez MKiDN).

2.4. Organy opiniodawcze i doradcze w zakresie nadzoru archiwalnego w ramach jednostek podległych NDAP

Najważniejszym organem opiniodawczo-doradczym Naczelnego Dyrektora w zakresie kształtowania narodowego zasobu archiwalnego jest Centralna Komisja Archiwalnej Oceny Dokumentacji. Jej skład, na 5-letnią kadencję, został ustalony w 2007 r. W roku sprawozdawczym CKAOD zebrała się pięciokrotnie na posiedzeniach dwu- i jednodniowych. W tym czasie zaopiniowała 57 wniosków archiwów państwowych o zniszczenie dokumentacji nieposiadającej wartości historycznej, ale z różnych przyczyn przechowywanej jeszcze w zasobach tych archiwów. CKAOD prowadziła także prace nad nowym zarządzeniem Naczelnego Dyrektora w sprawie brakowania dokumentacji w zasobie własnym archiwów państwowych. Wyrażała również swoje opinie w sprawach przedkładanych przez Wydział Kształtowania Narodowego Zasobu Archiwalnego (WKZ), a dotyczących ustalania jednostek organizacyjnych, jako wytwarzających materiały archiwalne.

Archiwa państwowe za pośrednictwem WKZ na bieżąco były informowane o pracach CKAOD.

W roku sprawozdawczym dużą aktywność wykazywały również, powołane w archiwach państwowych, komisje archiwalnej oceny dokumentacji (kaod). W sumie w całej Polsce działało 25 kaod, które obradowały w ramach 126 posiedzeń. Podejmowały one uchwały o charakterze opiniodawczo-doradczym w zakresie zagadnień dotyczących wartościowania dokumentacji, jej wyceniania oraz prawidłowości przygotowania materiałów archiwalnych do przekazania do archiwów państwowych.

2.5. Wartościowanie dokumentacji

Określone w polskiej archiwistyce zasady selekcji dokumentacji i wyłaniania materiałów archiwalnych do wieczystego zachowania opierają się na dwóch zasadach: wyborze instytucji, których dokumentację należy bezwzględnie zachować oraz na selekcji samej dokumentacji w tych instytucjach.

2.5.1. Ustalanie państwowym i samorządowych jednostek organizacyjnych jako wytwarzających materiały archiwalne

Naczelnny Dyrektor oraz dyrektorzy archiwów państwowych mają ustawowo zagwarantowane prawo ustalania, które z działających państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych wytwarzają materiały archiwalne, wchodzące do państwowego zasobu archiwalnego.

W roku sprawozdawczym ustalono 98 nowych jednostek organizacyjnych. Wykreślono natomiast 51 instytucji. Przyczynami wykreślenia były bądź likwidacja lub upadłość podmiotu, bądź jego przekształcenie.

Obecnie 32 archiwa państwowe w ramach 110 etatów nadzorują bezpośrednio 9.795 jednostek organizacyjnych zarówno państwowych, jak i samorządowych, z ogólnej liczby 85.879 takich instytucji. Stanowi to więc 11% tej ogólnej liczby. Średnio na jeden etat działalności z zakresu nadzoru archiwalnego przypada 89 instytucji.

Ilość jednostek nadzorowanych przez poszczególne archiwa państwowe:

Powyższe dane wynikają z prowadzonej przez Naczelną Dyрекcję i archiwa państwowe ewidencji jednostek nadzorowanych w formie bazy danych „Nadzór”.

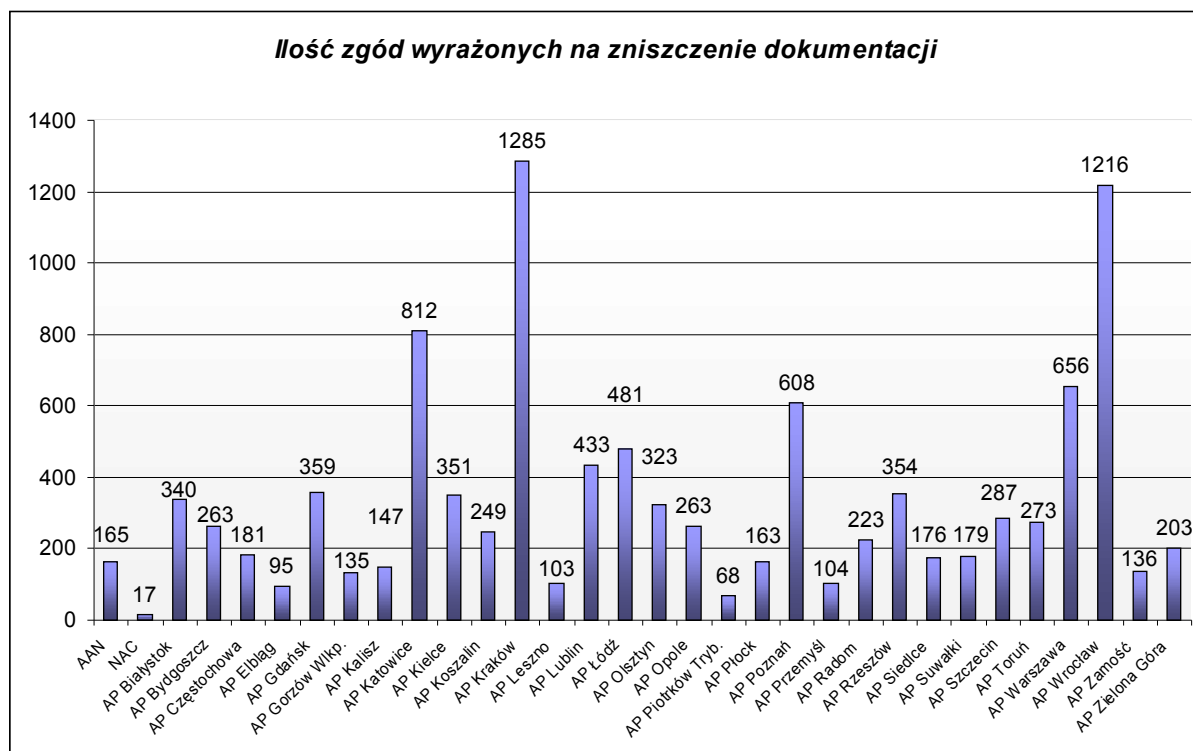
W ramach procedury ustalania jednostek organizacyjnych jako wytwarzających materiały archiwalne, zarówno Naczelny Dyrektor, jak i dyrektorzy archiwów państwowych podejmują rozstrzygnięcia, co do usytuowania archiwów w instytucjach o wielopoziomowej strukturze organizacyjnej. Stanowi to istotne wsparcie dla tych instytucji w określeniu właściwego zarządzania dokumentacją, a tym samym w zakresie odpowiedniego realizowania ustawowych obowiązków. W 2008 r. jednostki podległe Naczelnemu Dyrektorowi analizowały w tym zakresie strukturę organizacyjną: Służby Więziennej, Urzędu Komunikacji Elektronicznej, PPUP „Poczta Polska”, Agencji Rynku Rolnego, Spółki GAZ-System S.A., czy Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

2.5.2. Wyrażanie zgody na zniszczenie dokumentacji

Żadna państwowa i samorządowa jednostka organizacyjna nie może samodzielnie zdecydować o zniszczeniu jakiegokolwiek dokumentacji. Zgodnie z prawem wymagana jest w tym celu zgoda, bądź Naczelnego Dyrektora, bądź dyrektora właściwego archiwum państwowego.

W roku sprawozdawczym Naczelny Dyrektor udzielił 16 zgód generalnych na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej. Natomiast

dyrektorzy archiwów państwowych w ramach swoich uprawnień wyrazili 10.648 zgód jednorazowych na zniszczenie prawie 275 kmb dokumentacji.

Powyższe działania poprzedzone były szczegółowymi postępowaniami wyjaśniającymi, w trakcie których wielokrotnie przedstawiciele archiwów państwowych wydłużali czas przechowywania dokumentacji ze względu na znaczenie dowodowo-prawne i praktyczne. Przeprowadzali też skomplikowane i długotrwałe ekspertyzy archiwalne – w sumie 1283 ekspertyzy. W trakcie ekspertyz archiwiści państwowi, dokonując oceny sposobu wartościowania dokumentacji, wyłaniali szereg materiałów archiwalnych.

2.5.3 Brakowanie dokumentacji z zasobu własnego archiwów państwowych

Po drugiej wojnie światowej archiwa państwowe zabezpieczając porzuconą dokumentację, jak i dokumentację likwidowanych jednostek organizacyjnych, przejmowały ją do własnych zasobów bez dokonywania oceny jej wartości archiwalnej. Obecnie, przy intensyfikacji prac, zmierzających do zestandaryzowanego zewidencjonowania i opracowania dokumentacji, przechowywanej w ich zasobach, dokonują jej wartościowania celem ustalenia jaka jej część rzeczywiście stanowi dokumentację o wartości historycznej (tj. materiały archiwalne). Z tego względu czasami wszczynana jest procedura tzw. brakowania dokumentacji z własnego zasobu. Procedura powyższa kontrolowana jest w pełni przez Naczelnego Dyrektora, który za każdym razem dodatkowo zasięga opinii CKAOD. W 2008 r. rozpatrzono

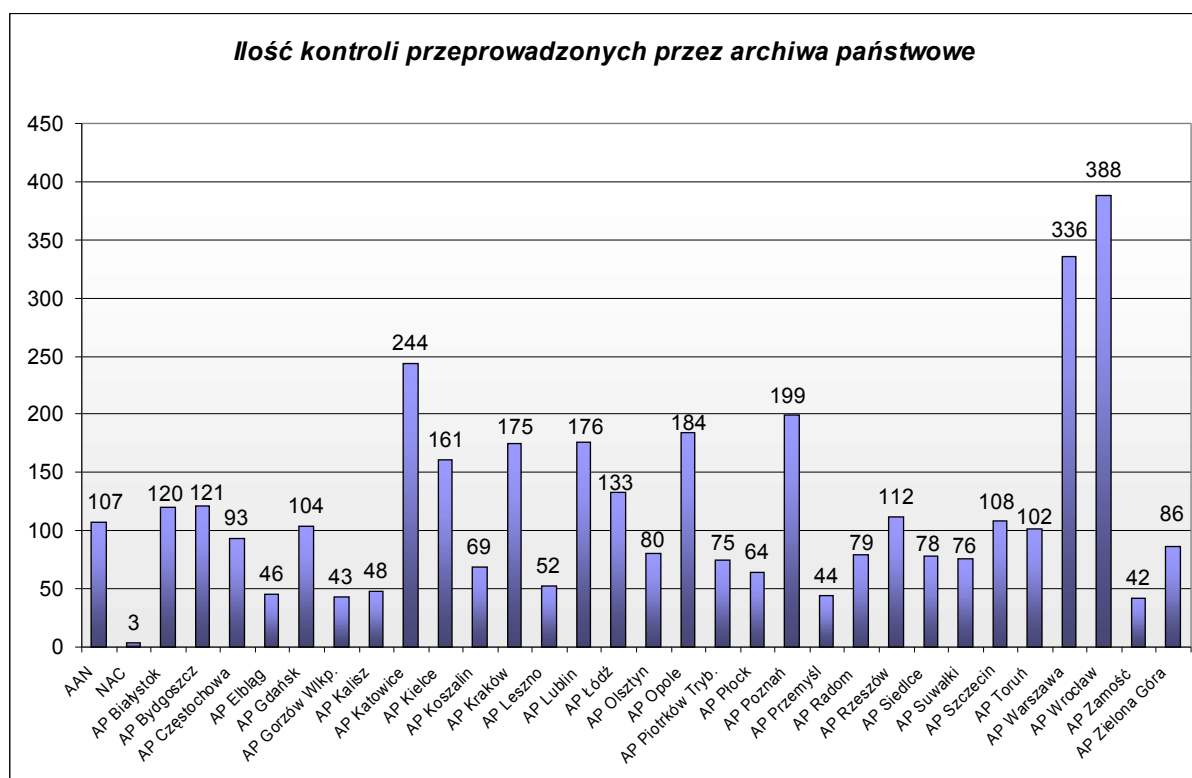
w sumie 57 wniosków, przy czym w 31 przypadkach zdecydowano, że dokumentacja nie posiada wartości historycznej (łącznie 11,42 mb).

2.6. Zarządzanie zasobami archiwalnymi poza archiwami państwowymi

Mając w swoich zasobach prawie 284 kmb materiałów archiwalnych, jednostki bezpośrednio podległe Naczelnemu Dyrektorowi, nadzorują równocześnie ponad 425 kmb materiałów archiwalnych w całej Polsce. Nadzór ten realizowany jest poprzez kontrole archiwalne, zatwierdzanie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych oraz poprzez wyrażanie – w różnym trybie – zgody na pozostawanie tych zasobów poza magazynami archiwów państwowych.

2.6.1. Kontrole archiwalne

W 2008 roku archiwa państwowe przeprowadziły łącznie 3.748 kontroli, z czego 287 w trybie kontroli sprawdzającej sposób realizacji przez nadzorowane podmioty wykonania zaleceń pokontrolnych.

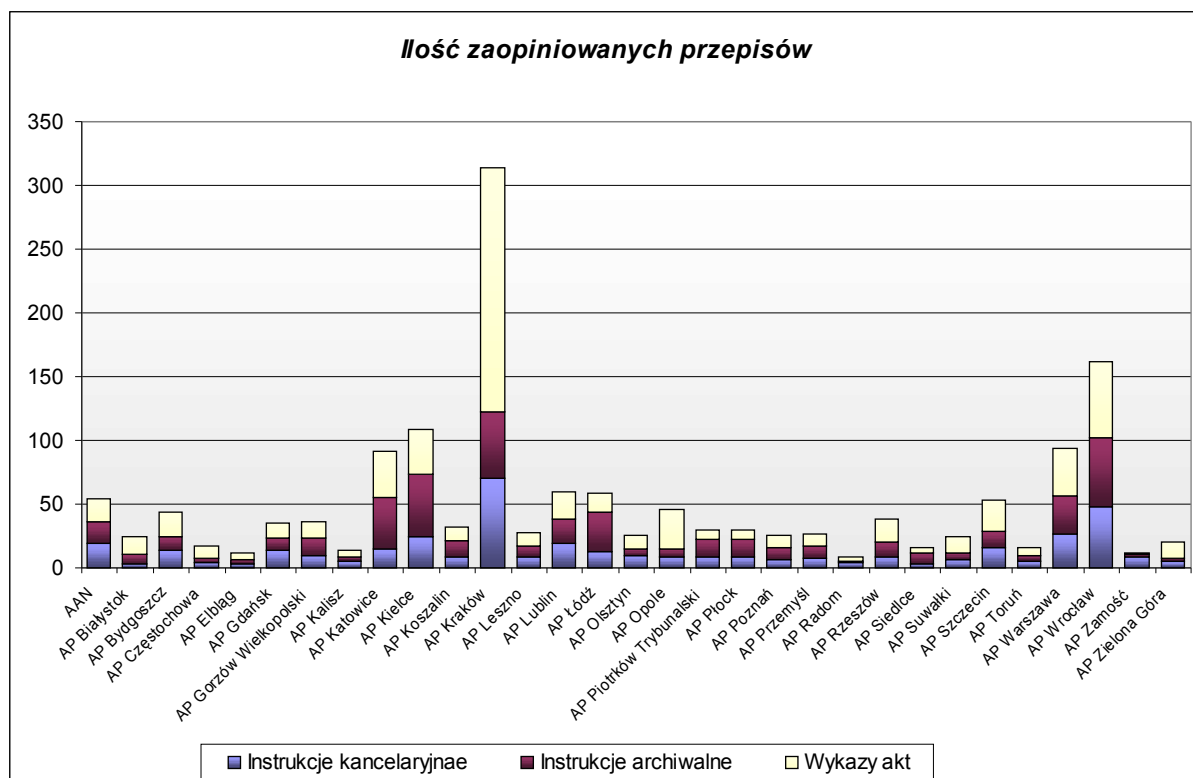

2.6.2. Zatwierdzanie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych dla państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych

W ostatnich kilku latach można zaobserwować coraz większe zainteresowanie państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych

uregulowaniem w odpowiedni sposób procesu zarządzania dokumentacją, w tym dokumentacją elektroniczną. Z tego względu zadanie związane z opiniowaniem i zatwierdzaniem przepisów kancelaryjnych i archiwalnych, tj. instrukcji kancelaryjnych i archiwalnych oraz jednolitych rzeczowych wykazów akt, dominuje wśród realizowanych przez Naczelną Dyрекcję i archiwa państwowe zadań z zakresu kształtowania narodowego zasobu archiwalnego. Zainteresowanie powyższe wynika zarówno z postępującej informatyzacji działalności administracji publicznej, ale także z konieczności dostosowania się do zmieniających się aktów prawnych. Z tego względu, zarówno archiwa państwowe, jak i Naczelna Dyрекcja, opiniują coraz częściej zmiany w obowiązujących przepisach kancelaryjnych i archiwalnych. Z ważniejszych spraw w tym zakresie warto wymienić uzgodnienia prowadzone z Najwyższą Izłą Kontroli, Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Narodowym Funduszem Zdrowia, czy Bankiem Gospodarstwa Krajowego.

W roku sprawozdawczym jednostki podległe Naczelnemu Dyrektorowi zaopiniowały: 411 instrukcji kancelaryjnych, 679 jednolitych rzeczowych wykazów akt i 469 instrukcji archiwalnych. W sumie w całej Polsce dokonano uzgodnienia 1.266 zmian w obowiązujących przepisach kancelaryjno-archiwalnych.

Warto podkreślić, że także Naczelny Dyrektor nadał swemu urzędowi nową instrukcję kancelaryjną, w której po raz pierwszy wprowadził mocą

normy prawnej funkcjonowanie dokumentu elektronicznego w procesie załatwiania spraw.

2.6.3. Powierzenie materiałów archiwalnych

Zgodnie z przepisami prawa Naczelny Dyrektor uprawniony jest – na umotywowany wniosek i po pozytywnym zaopiniowaniu przez właściwe archiwum państwowe – powierzyć państwowym i samorządowym jednostkom organizacyjnym możliwość gromadzenia i przechowywania materiałów archiwalnych, stanowiących państwowy zasób archiwalny, tzn. zgodzić się by nie były one przekazywane przez pewien czas do archiwów państwowych.

W 2008 roku prowadził w tym zakresie rozpoznanie dla Krajowej Spółki Cukrowej i Ośrodka Radioizotopów POLATOM. Nie wydał jednak pozytywnego rozstrzygnięcia.

2.6.4. Użyczenie materiałów archiwalnych

W wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach, kiedy materiały archiwalne są niezbędne w prawidłowym funkcjonowaniu danej jednostki organizacyjnej, dyrektorzy archiwów państwowych mogą je użyczyć. W zakresie tych czynności archiwa wspierane są przez Naczelną Dyрекcję. Na podstawie umów użyczenia materiały archiwalne między innymi są przechowywane w Telewizji Polskiej S.A. i jej oddziałach regionalnych, w Polskim Radio S.A. i spółkach publicznego radia w terenie.

2.7. Szkolenia, konsultacje, doradztwo

Już od dłuższego czasu Naczelny Dyrektor i podległe mu jednostki postrzegani są jako podmioty uprawnione do rozstrzygania oraz doradzania w procesie postępowania z dokumentacją. W związku z tym wzrasta ilość udzielanych opinii o charakterze doradczym w formie pisemnej, telefonicznej czy osobistych konsultacji. W 2008 r. archiwa państwowe udzieliły łącznie 29.140 konsultacji.

Istotnym elementem zadań z zakresu doradztwa stało się opiniowanie przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych prawidłowości budowy i działania systemów teleinformatycznych do elektronicznego zarządzania dokumentacją poprzez testowanie tzw. paczek archiwalnych. Czynności te możliwe są dzięki opracowanemu w latach 2006-2008 z inicjatywy Naczelnego Dyrektora systemowi pod nazwą „Archiwum Dokumentów Elektronicznych”.

Archiwiści państwowi prowadzą kursy, szkolenia oraz warsztaty kancelaryjno-archiwalne dla archiwistów zakładowych, urzędników

i pracowników biurowych. Uczestniczą także, podobnie jak przedstawiciele Naczelnej Dyrekcji, w konferencjach, sympozjach i seminariach poświęconych problematyce kształtowania narodowego zasobu archiwalnego, promując w ten sposób dobrą praktykę w zakresie postępowania z dokumentacją.

W 2008 r. archiwa państwowe przeprowadziły 79 kursów dla 1.544 archiwistów oraz 203 szkolenia i warsztaty dla 3.816 pracowników różnych instytucji.

3. WYKORZYSTANIE ZASOBU ARCHIWALNEGO

3.1. Udostępnianie materiałów archiwalnych

Tabela 1. Udostępnianie zasobu archiwalnego w pracowni naukowej w roku 2008

cel udostępnienia ↓	użytkownicy	odwiedziny	jednostki inw.
Naukowy	10 157	48 478	289 643
Genealogiczny	7 554	33 008	343 983
Własnościowy	5 126	11 928	51 920
Socjalny	634	1 529	8 544
Publicystyczny	1 313	5 753	36 731
inny	2 944	8 654	48 851

Tabela 2. Udostępnianie zasobu archiwalnego w pracowni naukowej w latach 2006-2008

rok →	2006	2007	2008
Liczba użytkowników	25 184	26 271	27 729
Liczba odwiedzin w pracowniach naukowych	103 439	106 307	109 350
Liczba udostępnionych jednostek	731 304	862 297	779 672

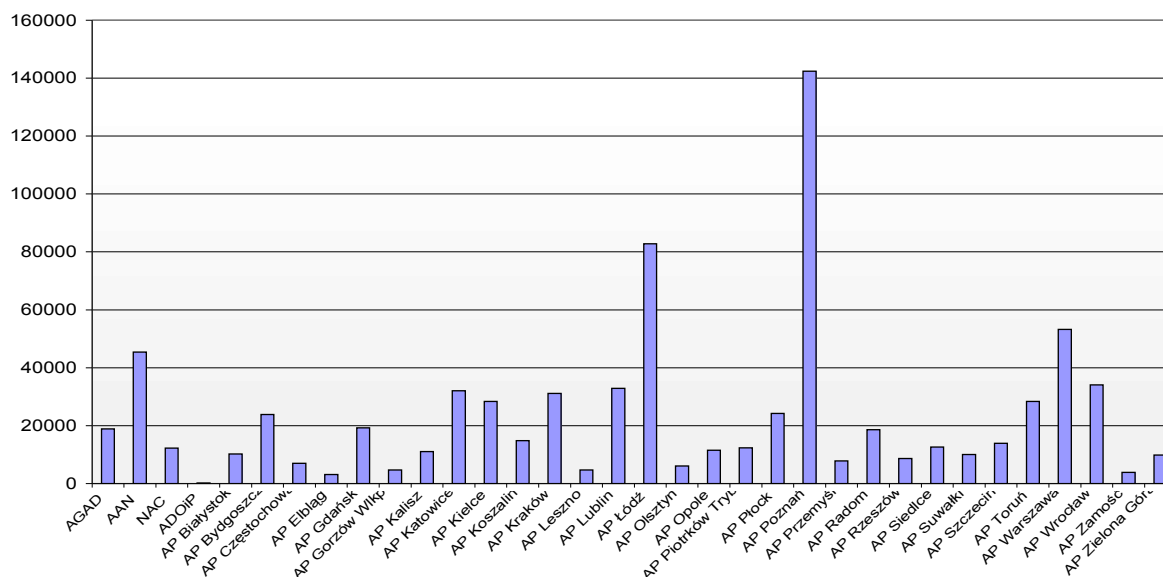
W 2008 r. utrzymała się tendencja wzrostu zainteresowania zasobem archiwów państwowych. Liczba użytkowników odwiedzających archiwa państwowe zwiększyła się o 1 457 osób, co oznacza wzrost o 5,5% w porównaniu z rokiem ubiegłym i o ponad 10% w porównaniu z 2006 r. Liczba odwiedzin w pracowniach naukowych wzrosła o 3 043, co oznacza

wzrost o prawie 3% w porównaniu z rokiem ubiegłym i o ponad 5% w stosunku do 2006 r.

Wykazane w tabeli zmniejszenie liczby udostępnień w porównaniu z poprzednim rokiem wynika z korekty metody wyliczania danych dotyczących Narodowego Archiwum Cyfrowego. Liczba udostępnień w pozostałych archiwach państwowych wzrosła o ponad 12,5% w stosunku do roku ubiegłego.

We wszystkich archiwach państwowych udostępniono użytkownikom krajowym ogółem 713 348 j.a. (wzrost o 91%), zaś użytkownikom z zagranicy – 66 324 j.a. (9%). W podziale na poszczególne archiwa państwowe udostępnianie zasobu archiwalnego w 2008 r. przedstawiało się w sposób następujący:

Udostępnianie w archiwach państwowych (w jednostkach archiwalnych)

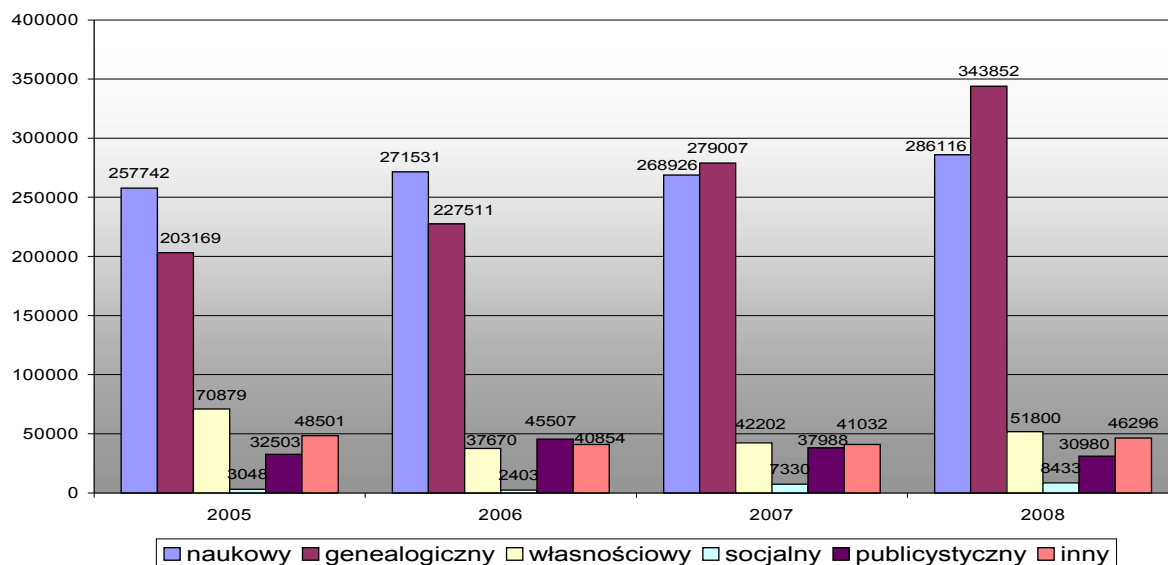
Podobnie, jak w ubiegłych latach, na pierwszym miejscu pod względem udostępniania znalazło się AP w Poznaniu - 142 460 j.a. (ponad 18% ogólnej liczby udostępnień), na drugim miejscu ponownie było AP w Łodzi - 82 798 j.a., a na trzecim AP m. st. Warszawy, gdzie udostępniono 53 188 j.a.

Rosnące zainteresowanie zasobem archiwalnym wiąże się przede wszystkim z badaniami nad przeszłością rodzin oraz badań regionalnych.

Poniższy wykres obrazuje udostępnianie j.a. w ostatnich czterech latach z podziałem na poszczególne cele. Pominęto w nim dane z NAC, gdyż archiwum to ma specyficzny zasób i udostępnia go głównie dla celów publicystycznych.

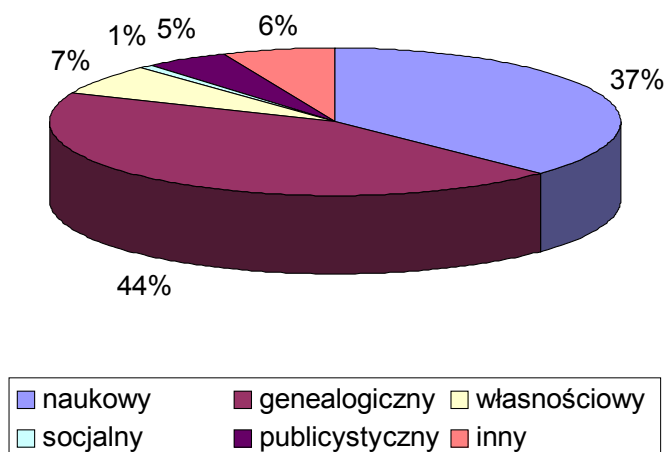
Udostępnianie w latach 2005-2008 według celu poszukiwań

Nadal dominują dwa cele udostępniania: naukowy (ponad 37%) i genealogiczny (prawie 45%). W 2007 r. po raz pierwszy liczba udostępnień dla celów odtwarzania dziejów rodzin przewyższyła udostępnienia do badań naukowych i ta tendencja w 2008 r., przybrała na sile.

Udostępnianie do celów własnościowych, po dużym spadku w 2006 r. powoli rośnie, podobnie jak udostępnianie w celach socjalnych. W pierwszym przypadku wzrost jest związany z możliwością otrzymania rekompensaty za pozostawione mienie zabużańskie, a także z dochodzeniem praw dawnych właścicieli do nieruchomości przejętych przez państwo po 1945 r. Udostępnienia do celów socjalnych wiązały się głównie ze sprawami emerytalno-rentowymi.

Udostępnienie w 2008 r. – cel poszukiwań

Dane z 2008 r. wskazują, że ogólna liczba udostępnień do celów naukowych wyniosła 289 643 j.a., co oznacza wzrost o około 6% wobec danych z 2007 i 2006 r. oraz o ponad 12% w porównaniu z rokiem 2005. Do poszukiwań genealogicznych udostępniono w sumie 343 983 j.a., co oznacza zwiększenie zainteresowania o ponad 23% w porównaniu z 2007 r. i o 51% w porównaniu z 2006 r.

Udostępnianie materiałów archiwalnych do celów dokumentowania spraw prawnowłasnościowych w 2008 r. wzrosło o 23% w porównaniu z rokiem poprzednim i stanowi prawie 7% ogółu udostępnień.

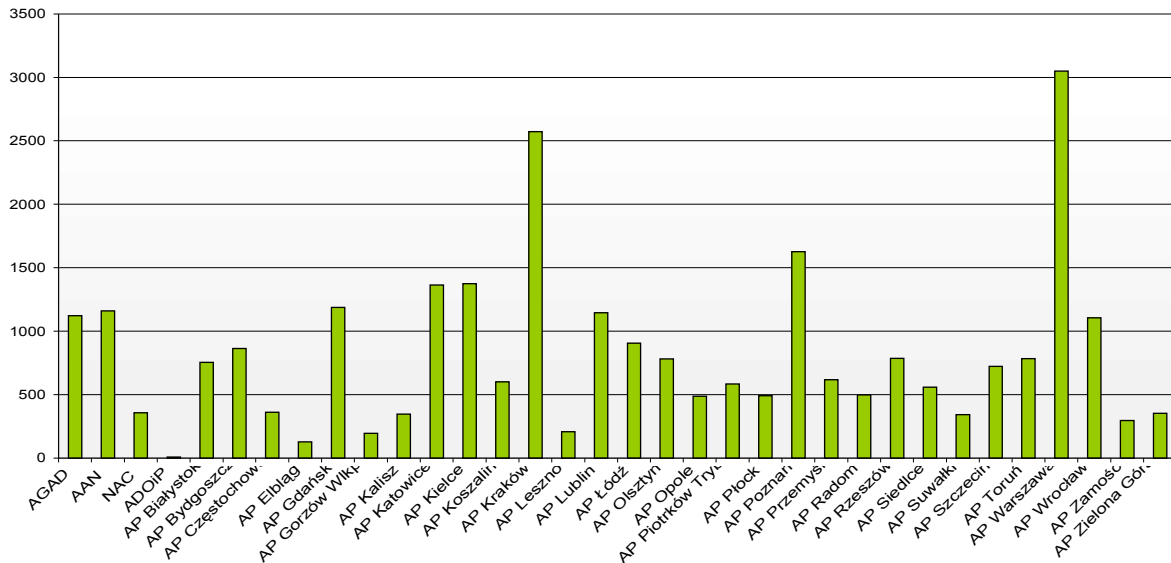
Udostępnianie do celów socjalnych w porównaniu do 2007 r. wzrosło łącznie o 16%. Poziom udostępniania archiwaliów do celów popularyzatorskich i publicystycznych (bez danych NAC) zmalał o prawie 19%. Jednocześnie niektóre archiwa odnotowały rekordowe wzrosty (AP Radom o ponad 944%), inne zaś znaczące spadki (AP Toruń o ponad 91%).

Dominowało zainteresowanie dokumentacją z XIX-XX w. W przypadku badań naukowych najczęściej korzystano z akt miast, dokumentacji starostw powiatowych, urzędów wojewódzkich, akt notarialnych, zbiorów kartograficznych. Wśród genealogów przeważało zainteresowanie aktami parafii i urzędów stanu cywilnego, choć sięgano także do innych typów dokumentacji. W archiwach położonych w Polsce północno-zachodniej nadal obserwowano rosnące zainteresowanie zasobem poniemieckim, zarówno ze strony społeczności lokalnych, jak też badaczy z Niemiec, których korzenie tkwią w tej części kraju. Odnotowano jednocześnie spadek zainteresowania XIX-wiecznymi aktami rosyjskojęzycznymi.

3.2. Użytkownicy

W 2008 r. pracownie naukowe w archiwach państwowych odwiedziło 27 728 użytkowników – co oznacza wzrost o 5,5% w porównaniu z poprzednim rokiem i o 10% w porównaniu z rokiem 2006 r.

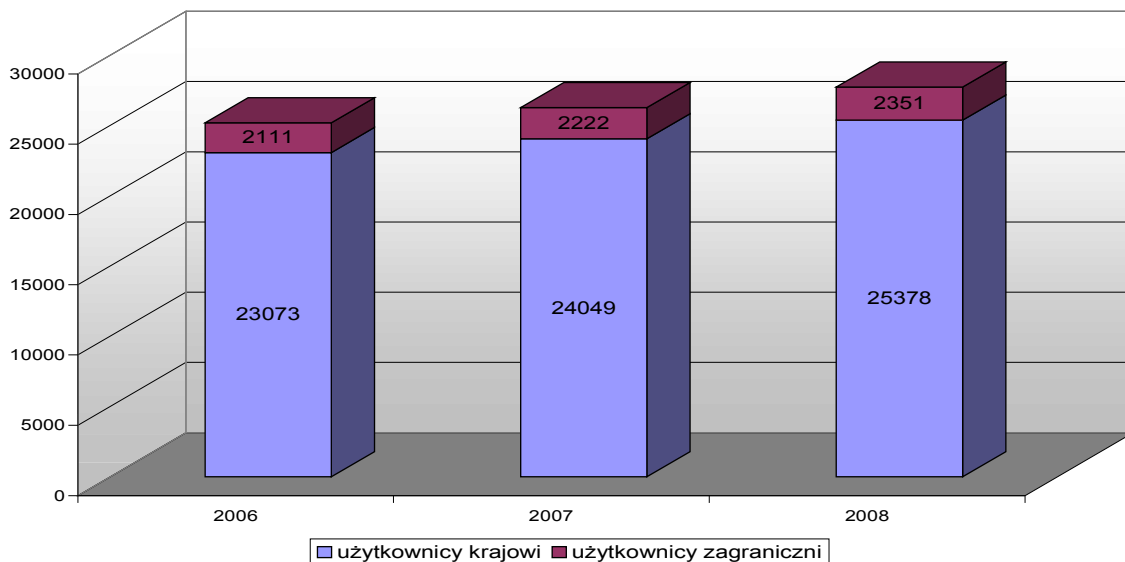
Użytkownicy w archiwach państwowych w 2008 r.

Najwięcej użytkowników (podobnie jak w poprzednich latach) odwiedziło AP m. st. Warszawy – 3 049 osób, AP w Krakowie – 2 572 osoby i AP w Poznaniu – 1 625 osób.

Wzrost ogólnej liczby użytkowników w ostatnich trzech latach z podziałem na krajowych i zagranicznych obrazuje poniższy wykres:

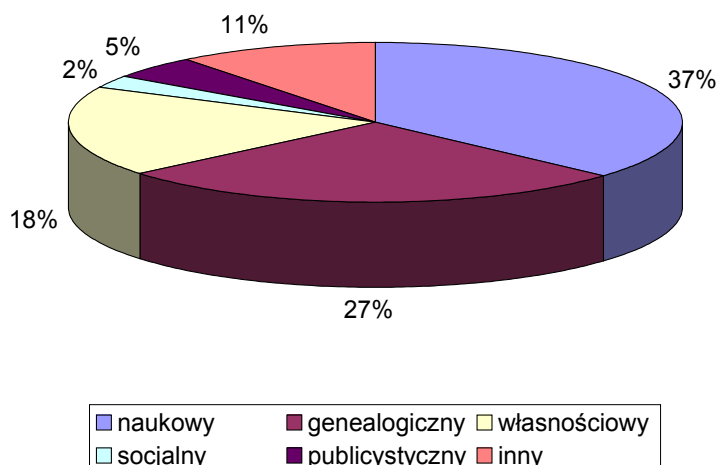
Użytkownicy krajowi i zagraniczni w archiwach państwowych w latach 2006-2008

Ogólna liczba użytkowników krajowych odwiedzających pracownie naukowe wzrosła o ponad 5,5%, liczba użytkowników zagranicznych odwiedzających archiwa państwowe wzrosła o prawie 6% (ponad 11% w porównaniu z 2006 r.) i wyniosła 2 351 osób.

Poniższy wykres prezentuje procentowy udział w udostępnianiu użytkowników podzielonych ze względu na cel ich poszukiwań.

Użytkownicy – cel poszukiwań

W 2008 r. najliczniejszą grupę użytkowników korzystających osobiście z materiałów archiwalnych nadal stanowiły osoby prowadzące badania naukowe – 10 157 osób, co stanowi 37% ogólnej liczby odwiedzających. Genealodzy stanowią od pewnego czasu drugą pod względem liczebności grupę (7 554 osoby – 27% wszystkich użytkowników). Trzecią pod względem liczebności grupę stanowią od kilku lat użytkownicy deklarujący, że celem ich odwiedzin w archiwach jest dokumentowanie spraw własnościowych. Ich liczba w porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosła o ponad 14%, a w porównaniu z rokiem 2006 o 41%.

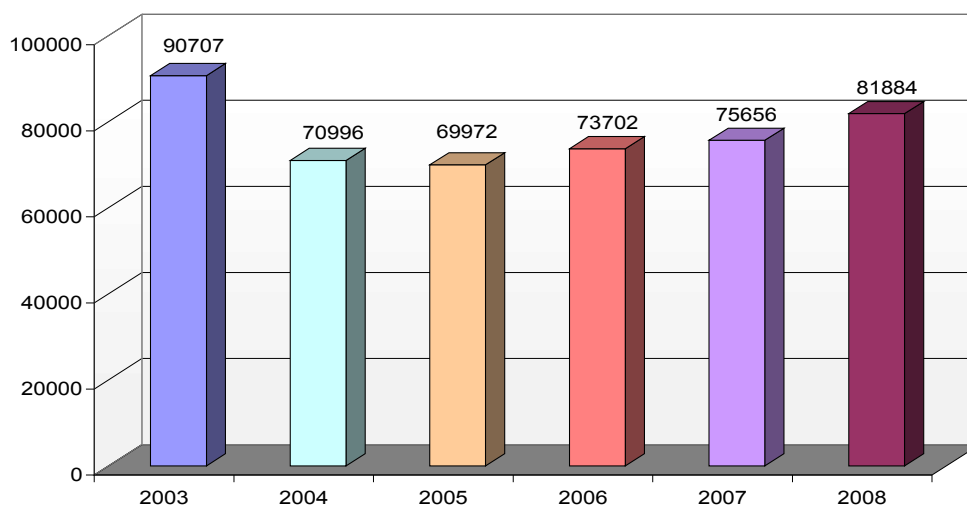
Znacznie mniejsza była grupa użytkowników zainteresowanych udostępnianiem zasobu dla potrzeb publicystyki i popularyzacji. Najwięcej korzystających zadeklarowało taki cel poszukiwań w NAC – 196 osób. W sumie zarejestrowano w tej kategorii 1 313 użytkowników, co stanowiło prawie 5% ogółu.

Osoby korzystające z zasobu archiwalnego odwiedziły pracownie naukowe archiwów państwowych łącznie 109 350 razy, co oznacza wzrost o prawie 3% w stosunku do liczby odwiedzin w 2007 r. i prawie 6% wobec 2006 r. Najczęściej odwiedzane były pracownie naukowe AP m. st. Warszawy – 9 387 wizyt, AP Kraków – 8 836, AP Łódź – 8 510 oraz AP Poznań – 8 418.

3.3. Kwerendy

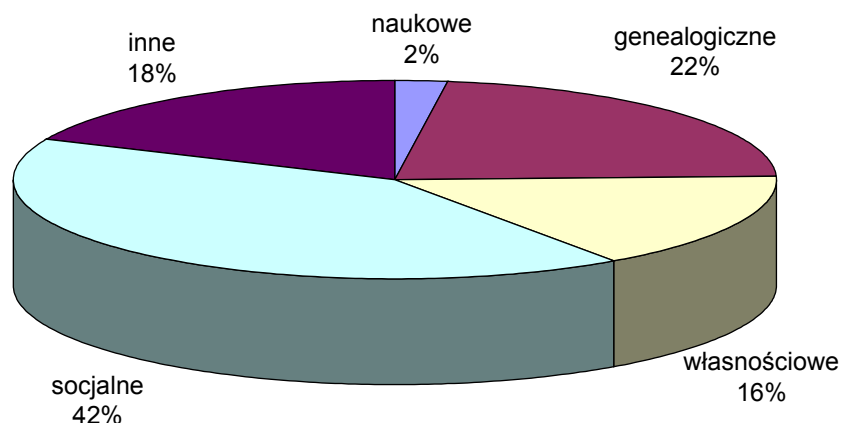
Archiwa państwowe, poza udostępnianiem swego zasobu, przeprowadzają kwerendy zarówno dla instytucji, jak i osób prywatnych. Od 2005 r. odnotowuje się wzrost ich ilości – w roku sprawozdawczym liczba tych poszukiwań wzrosła o ponad 8% w porównaniu z rokiem ubiegłym. Większość z nich (ponad 84%) prowadzona była na wniosek odbiorców krajowych.

Liczba kwerend wykonanych w archiwach państwowych w latach 2003-2008

Wzrost ogólnej liczby kwerend nastąpił w 2008 r. w większości archiwów. . Najwięcej kwerend wykonało AP m.st. Warszawy – 7 514, AP w Krakowie – 6 511 oraz Archiwum Akt Nowych– 5 983.

Struktura tematyczna kwerend w archiwach państwowych w 2008 r.

Dominującą pozycję w ogólnej liczbie kwerend zajmują wnioski o charakterze socjalnym. W 2008 r. było to 42% wszystkich zapytań (34 460 kwerend). Najwięcej wniosków w sprawach socjalnych zrealizowano w AAN – 3 335 i AP w Katowicach – 3 489. Do tej grupy kwerend zaliczane są przede wszystkim wnioski zgłaszane przez osoby starające się o rekompensaty za mienie zabużańskie oraz urzędy wykonujące ustawę z 8 lipca 2005 r. o realizacji prawa do rekompensaty z tytułu pozostawienia nieruchomości poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Archiwa stosują narzędzia informacyjne wspomagające realizację kwerend. Są to tematyczne bazy danych np. w AAN baza OBYWATELSTWO – około 16 tys. rekordów, AP w Przemyślu baza ORZECZENIA – ponad 13 tys. rekordów, AP w Lublinie baza REPATRIANT – blisko 43 tys. rekordów. Niewielką, ale stałą tendencję wzrostową można zauważyć przy kwerendach o charakterze genealogicznym. Poszukiwania te stanowiły drugą pod względem wielkości grupę kwerend – w związku z nimi nadesłano 18 385 wniosków, co stanowi 22% ogółu. Najwięcej tego typu kwerend zrealizowano w AP w Poznaniu – 1 972, AP m.st. Warszawy – 1 793 oraz AP w Łodzi – 1 466. Można zauważyć, że osoby zajmujące się odtwarzaniem historii rodzin jako źródło do badań genealogicznych, oprócz wykorzystywanych od dawna akt metrykalnych i stanu cywilnego oraz różnego rodzaju spisów ludności, zaczęły wykorzystywać w ostatnim czasie także pracownicze akta osobowe.

Analiza danych z ostatnich lat wykazuje systematyczny wzrost liczby kwerend dotyczących spraw własnościowych. W 2008 r. przeprowadzono ich 13 248 (16% ogółu). Ze względu na zgłaszanie roszczeń dotyczących „gruntów warszawskich” najwięcej kwerend własnościowych przeprowadzono w AP m.st. Warszawy – blisko 3 tysiące, co stanowi prawie 40% wszystkich zapytań. Także inne archiwa wskazują na znaczący przyrost podań o tym charakterze, nadsyłanych zarówno przez urzędy, jak i osoby prywatne.

Najrzadziej poszukiwano archiwaliów w celach naukowych – podobnie jak w latach ubiegłych stanowiły one 2% wszystkich kwerend. Użytkownicy zgłaszający takie cele na ogół osobiście prowadzą badania w pracowniach naukowych archiwów.

Informacje o zasobie archiwalnym można było uzyskać również w drodze konsultacji z pracownikami archiwów państwowych. Nie jest wyjątkiem, że w toku konsultacji przeprowadzana jest również kwerenda w źródłach, wykonywane są kopie dokumentów i udzielana jest odpowiedź. Pytania osób odwiedzających archiwa lub zwracających się drogą telefoniczną dotyczyły przede wszystkim wskazania miejsca przechowywania

dokumentacji osobowo-płacowej, możliwości potwierdzenia okresów zatrudnienia i wysokości wynagrodzeń.

Działalność informacyjną prowadziła także Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych. Wpłynęło do niej 1 621 zapytań pisemnych – o 2% więcej niż w 2007 r. Struktura tematyczna zapytań kierowanych do NDAP kształtuje się podobnie, jak w archiwach państwowych. Najliczniejszą grupę stanowiły kwerendy o charakterze socjalnym (44%), drugą, porównywalną co do wielkości, stanowiły zapytania o charakterze genealogicznym (43%). Mniej liczne były kwerendy własnościowe i naukowe. W 2007 r. udzielono informacji lub udostępniono środki ewidencyjne i pomoce archiwalne prawie 6 tysiącom osób.

Do działalności informacyjnej archiwów zaliczają się także prace dokumentacyjne lub kwerendy tematyczne. Należało do nich m.in. wykonane na zlecenie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego zestawienie materiałów audiowizualnych w ramach przygotowań do utworzenia Narodowego Instytutu Audiowizualnego, zestawienie sporządzonych i wykorzystywanych w archiwach indeksów do ksiąg metrykalnych i stanu cywilnego, które mają być łączone w jednym systemie informacyjnym we współpracy z Polskim Towarzystwem Genealogicznym. W ramach projektu Elektroniczne Archiwum Zabytków Piśmiennictwa Polskiego wyszukiwano w miarę kompletnie zachowane zespoły z materiałami wytworzonymi do 1600 r. Lokalnie prowadzone prace dotyczyły np. materiałów do dziejów powiatu malborskiego (AP w Elblągu), dokumentów do dziejów Bochni i dziejów kolejnictwa galicyjskiego (AP w Krakowie), losów żołnierzy amerykańskich zmarłych lub zaginionych w czasie II wojny światowej na terenie Polski i migracji ludności śląskiej do Saksonii (AP w Opolu).

Do Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2008 r. wpłynęły 23 pisma dotyczące kwerend dla osób prywatnych w kraju. Wśród nich znalazło się 5 zażaleń na rozstrzygnięcia dyrektorów archiwów państwowych w sprawach wydawania zaświadczeń na podstawie materiałów archiwalnych - 2 z tych zażaleń zostały uchylone, a 3 utrzymane w mocy. W związku z załatwianiem kwerend wpłynęły 3 skargi – 2 z nich, dotyczące działań archiwów państwowych, uznano za bezzasadne, natomiast jedna, odnosząca się do postanowienia Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, została odrzucona przez Wojewódzki Sąd Administracyjny. Do Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych zwróciło się ponadto 6 osób z prośbą o pomoc w uzyskaniu zaświadczenia potwierdzającego przymusowe wcielenie do Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”.

3.4. Bazy danych

W archiwach państwowych opracowano ponad 2 000 baz danych, które stanowią istotną pomoc zarówno dla pracowników, jak i użytkowników zasobu. Udostępnianie materiałów archiwalnych wspomaga przede wszystkim baza danych SEZAM (System Ewidencji Zasobu Archiwalnego), w której zawarte są informacje o zasobie archiwów państwowych oraz 17 innych instytucji (łącznie wprowadzono do niej opis ponad 100 000 zespołów archiwalnych). Inną bazą, wykorzystywaną przez niemal wszystkie archiwa państwowe, jest IZA - Inwentarze Zespołów Archiwalnych. Równie często użytkowanymi bazami są PRADZIAD, ELA oraz NADZÓR. Baza danych Program Rejestracji Akt Metrykalnych i Stanu Cywilnego (PRADZIAD) obejmuje blisko 50 000 rekordów odnoszących się do ksiąg metrykalnych i stanu cywilnego znajdujących się we wszystkich archiwach państwowych, w niektórych archiwach archidiecezjalnych i diecezjalnych, w Urzędzie Stanu Cywilnego w Warszawie oraz w Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie. Natomiast baza danych Ewidencje Ludności w Archiwach (ELA) zawiera ponad 50 000 rekordów obejmujących informacje o różnych spisach ludności (m.in. ewidencjach, wykazach, kartotekach), przechowywanych w archiwach państwowych, z wyłączeniem ksiąg metrykalnych i akt stanu cywilnego znajdujących się w bazie PRADZIAD. Ponadto niemal wszystkie archiwa państwowe opracowały lokalne bazy danych, wspomagające udostępnianie oraz orientację w ich zasobie.

W roku sprawozdawczym w Narodowym Archiwum Cyfrowym zakończono pierwszą fazę tworzenia Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej ZoSIA. Testowe wdrożenia systemu dokonywane są w AP w Lublinie (wraz z oddziałami w Kraśniku, Chełmie i Radzynie Podlaskim) oraz AP w Poznaniu, natomiast AAN wprowadza materiały KC PZPR. Obecnie system obejmuje ok. 1 000 000 rekordów. Planowane jest udostępnienie systemu także innym instytucjom i organizacjom społecznym gromadzącym materiały archiwalne, np. bibliotekom, muzeom.

3.5. Reprografia

Archiwa państwowe w 2008 r. posiadały w swoich zbiorach reprograficznych 11 928 359.73 mb mikrofilmów użytkowych oraz 13 983 777 klatek mikrofilmów akt spoza państwowego zasobu archiwalnego.

W roku sprawozdawczym wykonano 2 234 353 klatki mikrofilmów negatywowych, z czego mikrofilmy zabezpieczające stanowiły ponad 92% (2 059 097 klatek).

Archiwa państwowe wykonywały ponadto reprodukcje dla użytkowników. Ich strukturę prezentuje poniższa tabela.

Tabela 3. Struktura reprodukcji dla użytkowników

Rodzaje reprodukcji	liczba reprodukcji
kserokopie	715 516
mikrofilmy	39 145
fotografie analogowe	18 191
fotografie cyfrowe	44 202
skany	108 558

Najczęściej dla użytkowników zasobu sporządzano kserokopie (715 516), następnie skany (108 558). Rzadziej natomiast były wykonywane fotografie (łącznie analogowych i cyfrowych 62 393) oraz mikrofilmy (39 145). Ponadto Narodowe Archiwum Cyfrowe wykonało dla użytkowników kopie 388 nagrań dźwiękowych oraz 6 filmów.

3.6. Współpraca z innymi placówkami

Archiwa państwowe kontynuowały współpracę z innymi placówkami naukowymi, kulturalnymi oraz oświatowymi, obejmującą działalność informacyjną, edukacyjną oraz popularyzatorską.

Najczęściej archiwa współdziałały z instytucjami lokalnymi, takimi jak muzea, biblioteki, towarzystwa naukowe i historyczne, w tym z terenowymi oddziałami Polskiego Towarzystwa Historycznego i Instytutu Pamięci Narodowej. Współpraca ta polegała przede wszystkim na przygotowywaniu wystaw, ekspozycji, udostępnianiu materiałów archiwalnych lub ich kopii, organizowaniu sympozjów naukowych, przeprowadzaniu kwerend. Archiwa współpracowały również z środowiskami kombatanckimi. Podobnie jak w ubiegłych latach tego typu inicjatywy podejmowane były głównie przez AAN. Wynikiem kooperacji AAN m.in. z Światowym Związkiem Żołnierzy AK, Związkiem Powstańców Warszawskich, Komitetem Upamiętniania Polaków

Ratujących Żydów oraz z Komisją Historii Kobiet w Walce o Niepodległość była możliwość pozyskiwania materiałów archiwalnych oraz prowadzenie rozmów ukierunkowanych na przekazanie kolejnych dokumentów.

Równie często jak z muzeami czy bibliotekami archiwa podejmowały współpracę z uczelniami i innymi placówkami oświatowymi. Niektóre z archiwów (np. AP w Gdańsku, AP w Krakowie, AP w Kielcach, AP w Lublinie, AP w Rzeszowie, AP w Toruniu, AP w Opolu) prowadziły na uczelniach wyższych zajęcia dydaktyczne, wykłady, ćwiczenia lub zajęcia fakultatywne. Często też w archiwach państwowych studenci mieli możliwość odbycia praktyk studenckich. Archiwa państwowe współdziałały również z innymi placówkami oświatowymi – szkołami podstawowymi, gimnazjami oraz szkołami ponadgimnazjalnymi. W ramach tej współpracy organizowane były wycieczki, prelekcje, lekcje tematyczne, pokazy materiałów archiwalnych, mające na celu zapoznanie młodzieży z zasobem archiwalnym oraz możliwościami jego wykorzystania. W tego typu działalności informacyjno-popularyzatorskiej archiwów uczestniczyli nie tylko uczniowie polskich szkół, ale również grupy obcokrajowców pochodzących m.in. z Kanady, Szwecji, Francji, Izraela.

Partnerami archiwów państwowych w różnego rodzaju przedsięwzięciach były urzędy miejskie oraz władze samorządowe. Owocem tej współpracy była m.in. realizacja programu edukacyjnego *Miasto Gdynia w okresie II Wojny Światowej*, w Krakowie zorganizowano szkolenia dla urzędników samorządu terytorialnego, w Szczecinie opublikowano *Kronikę Szczecina 2007*, natomiast w Poznaniu prowadzono prace nad digitalizacją materiałów archiwalnych.

Archiwa państwowe w 2008 r. podejmowały inicjatywy z zakresu współpracy z archiwami zagranicznymi oraz instytucjami i stowarzyszeniami archiwalnymi. Przykładem takiego działania może być zorganizowanie stałej wystawy i ścieżki edukacyjnej pt. *Köslin – Koszalin. Miasto pomorskie* przez AP w Koszalinie wspólnie z Prezydentem Miasta Koszalina oraz Landesarchiv Greifswald. Dwa oddziały zamiejscowe AP w Krakowie (w Bochni i w Nowym Sączu) brały udział w przygotowaniu Międzynarodowej Konferencji *Archiwa Europy Środkowej. Wspólne dziedzictwo, wspólna przyszłość*. Oddział w Bochni ponadto kontynuował realizację kolejnych etapów międzynarodowego programu SOKRATES COMMENIUS. W AGAD przy organizacji dwóch wystaw współpracowano z Biblioteką Polską w Paryżu oraz z Ambasadą Islamskiej Republiki Iranu. Przykładem międzynarodowej współpracy może być również kwerenda przeprowadzona przez AP w Warszawie w zbiorach Rosyjskiej Biblioteki Narodowej w Sankt Petersburgu, a także przyjęcie w AP w Szczecinie ambasadora Królestwa Danii Hansa

Michaela Kofoed-Hansena w towarzystwie konsula honorowego Danii w Szczecinie Andrzeja Preissa.

3.7. Działalność edukacyjna i popularyzatorska

Do najważniejszych przedsięwzięć popularyzatorskich w 2008 r. należała wystawa „Co kryją archiwa. Dwa oblicza archiwów. Curiosa w archiwach państwowych”, której celem była prezentacja najciekawszych i nietypowych dokumentów. Wystawa została zorganizowana we współpracy z Narodowym Centrum Kultury i Naukową Akademią Siecią Komputerową. Równocześnie skany archiwaliów zostały zaprezentowane na platformie internetowej www.archiwa.gov.pl i www.polska.pl.

Wystawie towarzyszyły dwa konkursy. W pierwszym użytkownicy zasobu zgłaszali najciekawsze, ich zdaniem, dokumenty archiwalne, a drugi – skierowany do dziennikarzy - miał wyłonić najlepsze publikacje prasowe, audycje radiowe i programy telewizyjne, prezentujące problematykę dotyczącą archiwów państwowych.

Do ważniejszych przedsięwzięć edukacyjnych NDAP w 2008 r. należało nawiązanie współpracy z Wydziałem Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. W ich wyniku zostaną zorganizowane zajęcia fakultatywne z archiwistyki na studiach licencjackich i magisterskich dla studentów polonistyki, według wypracowanej wspólnie propozycji programowej.

Tabela 4. Popularyzacja w roku sprawozdawczym

Rodzaj przedsięwzięcia	liczba
wystawy	248
wycieczki	891
audycje radiowe i telewizyjne	551
artykuły i notatki prasowe	576
prezentacje multimedialne	112

Z okazji 200-lecia powołania Archiwum Ogólnego Krajowego została zorganizowana w Archiwum Głównym Akt Dawnych wystawa pt. „Rzeczpospolita Wielu Narodów”. Prezentacja dokumentów towarzyszyła międzynarodowej konferencji, w której uczestniczyli dyrektorzy archiwów państwowych i przedstawiciele wielu archiwów zagranicznych.

W 2008 r. AP w Przemyślu, AP w Kielcach, AP w Plocku Oddział w Kutnie, AP w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim wystawy upamiętniające 90. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości. Wyjątkowy charakter miała zorganizowana przez Archiwum Państwowe w Szczecinie w Muzeum Wolińskiego Parku Narodowego w Międzyzdrojach wystawa „Odważmy się być wolnymi”, a także wystawa pt. „Z dziejów Temidy na Górnym Śląsku”, przygotowana przez Archiwum Państwowe w Katowicach.

Z okazji 430. rocznicy utworzenia Trybunału Koronnego AP w Lublinie zorganizowało wystawę pt. „Trybunał Główny Koronny 1578-1793”. W ramach obchodów II dni Kultury Żydowskiej w Kaliszu „Drzwi otwarte” dla użytkowników zorganizowało AP w Kaliszu. W XVI Europejskie Dni Dziedzictwa Kulturowego, obchodzone pod hasłem „Korzenie tradycji. Od Ojcowizny do Ojczyzny”, wpisały się wystawą AP w Kaliszu poświęconą 90. rocznicy wybuchu Powstania Wielkopolskiego oraz wystawą AP w Plocku „Zabudowa Plocka w fotografii niemieckiej z okresu II wojny światowej”.

AP w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim wspólnie z Muzeum im. Antoniego hr. Ostrowskiego, Cechem Rzemiosł Różnych oraz lokalnymi kolekcjonerami zorganizowało wystawę „220 lat Tomaszowa Mazowieckiego. Dzieje miasta w dokumencie i fotografii”.

APDOP, współpracując z Centrum Kultury i Promocji w Milanówku wzięło udział w cyklicznej imprezie „Festiwal Ogrodów”, natomiast AP w Lublinie było jednym z organizatorów edycji Lubelskiego Festiwalu Nauki zrealizowanej pod hasłem „Wiedza lekarstwem duszy”.

AGAD we współpracy z Ambasadą Islamskiej Republiki Iranu zorganizowało wystawę pt. „Polska-Persja/Iran XV-XXI sześć wieków kontaktów”. AP w Koszalinie wspólnie z Prezydentem Miasta Koszalina oraz Landesarchiv Greifswald przygotowało wystawę i ścieżkę edukacyjną pt. „Köslin – Koszalin. Miasto pomorskie”. Zaprezentowano na niej dokumenty i reprodukcje dokumentów z zasobu własnego oraz z zasobów AP w Szczecinie, Landesarchiv Greifswald i Staatsbibliothek Berlin.

Podejmując projekty wystawiennicze i edukacyjne archiwa współpracowały z instytucjami naukowymi, kulturalnymi, kościelnymi, uczelniami, stowarzyszeniami i samorządami.

Ciekawą inicjatywę przy tworzeniu wirtualnego muzeum miasta podjęło we współpracy z Kwidzyńskim Centrum Kultury AP w Elblągu. Na platformie Małopolskiej Biblioteki Cyfrowej zostały opublikowane kolejne dokumenty z zasobu AP w Krakowie. Na stronie Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej AP w Poznaniu zaprezentowało dokumenty z zespołu Akta miasta

Gniezna. Archiwum poznańskie wraz z Towarzystwem Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918/1919 oraz Wielkopolskim Kuratorium Oświaty umieściło również w Internecie materiały archiwalne dotyczące Powstania Wielkopolskiego.

AP w Płocku zrealizowało wystawę wirtualną w ramach zadania publicznego „Digitalizacja fotografii zabudowy miasta Płocka w okresie II Wojny Światowej z zespołu archiwalnego Akta miasta Płocka”, na którą pozyskano dotację z Urzędu Miasta Płocka.

Archiwa państwowe kontynuowały działalność edukacyjną, w formie stałych zajęć z archiwistyki na uczelniach oraz imprez okazjonalnych. AP w Gdańsku współpracowało z Urzędem Miasta Gdyni przy programie edukacyjnym „Miasto Gdynia w okresie II wojny światowej”. Ciekawe przedsięwzięcia edukacyjne zrealizowało AP w Koszalinie: zainicjowało we współpracy z Koszalińską Biblioteką Publiczną oraz Wydziałem Edukacji Urzędu Miejskiego w Koszalinie sesję „Edukacja regionalna w koszalińskich instytucjach kultury”. AP m.st. Warszawy było współpartnerem gry edukacyjnej pt.: "Poszukiwacze zaginionej Warszawy".

Wzorem lat ubiegłych AP w Częstochowie, AP m.st. Warszawy Oddział w Pułtusku, AP w Kaliszu, AP w Toruniu Oddziału we Włocławku, AP w Płocku oraz AP w Szczecinie zorganizowały konkursy o tematyce historycznej. .

AP m.st. Warszawy w ramach Warszawskiego Tygodnia Kulturalnego w Rydze zaprezentowało dwie wystawy: „Warszawa. Obrazy z dziejów. Mapy, plany i widoki Warszawy 1641-2008” oraz „Pozdrowienia z Warszawy”. Archiwum warszawskie udostępniło również plany na ekspozycję w Rosyjskim Centrum Nauki i Kultury w Warszawie, zatytułowaną „Rosyjska kartografia w Polsce”.

Archiwa państwowe współpracowały z mediami, także zagranicznymi. AP w Gdańsku. wzięło udział w nagraniu programu telewizyjnego „Who Do You Think You Are?” o tematyce genealogicznej dla amerykańskiej telewizji NBC w Los Angeles.

W roku sprawozdawczym ukazało się 576 publikacji prasowych. Aż 58 razy opublikowano w prasie informacje na temat AP w Katowicach. Trwałą współpracę z prasą utrzymuje również AP w Zamościu (49 publikacji, z czego większość ukazała się w ramach cotygodniowego cyklu Zagadki Archiwum w Tygodniku Zamojskim) oraz AP w Zielonej Górze (40 artykułów w Gazecie Lubuskiej).

4. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

W 2008 r. miały miejsce 3 posiedzenia Centralnej Komisji Metodycznej (CKM). Obrady CKM obejmowały projekty wskazówek metodycznych dotyczących opracowania akt powstałych w okresie funkcjonowania kancelarii austriackiej oraz zespołów archiwalnych prokuratur, które zostały wytworzone od XIX do XX wieku i są przechowywane w archiwach państwowych. Wynikiem pracy CKM była również opinia w sprawie budowy nazw zespołów akt z wyborów władz samorządowych, opinia na temat opracowanego przez zespół „Informatyka i Archiwa” projektu zmian w przepisach dotyczących ewidencji zasobu archiwalnego i opracowania archiwaliów oraz projektu wskazówek metodycznych dotyczących opracowania fotografii należących do zasobu archiwów państwowych.

W archiwach państwowych działały 24 komisje metodyczne. Łącznie zebrały się one 122 razy. Przeprowadzały kwalifikację zespołów do grup uproszczonego opracowania, opiniowały poprawność opracowania zespołów (zbiorów) i ich pomocy ewidencyjno-informacyjnych, konsultowały bieżące problemy opracowania, zatwierdzały metody opracowania zasobu w archiwum, dyskutowały nad interpretacją przepisów o opracowaniu zasobu, opiniowały skierowane do nich projekty wskazówek metodycznych, a także brały udział w pracach nad informatorami o zasobie i przewodnikami po zasobie archiwów.

Komisje archiwalnej oceny dokumentacji, działające w 25 archiwach, odbyły w ciągu ubiegłego roku łącznie 126 posiedzeń. Natomiast komisje zakupu archiwaliów zbierały się na posiedzenia w 18 archiwach 54 razy.

10 archiwów brało udział w pracach zespołu naukowego ds. dokumentacji wytworzonej przez sądy, prokuraturę i notariat. Zespół ten w 2008 r. odbył 6 posiedzeń, opracowując wskazówki metodyczne dotyczące zasad opracowania zespołów archiwalnych wytworzonych przez sądy od XIX do XXI wieku, przechowywanych w archiwach państwowych, oraz projekt wskazówek metodycznych dotyczących zasad opracowania zespołów archiwalnych prokuratur, wytworzonych w tymże okresie.

Prace zespołu „Informatyka i Archiwa” toczyły się w pięciu grupach roboczych, zajmujących się edukacją studentów archiwistyki, udostępnianiem danych w Internecie, przygotowaniem projektów modyfikacji przepisów i opracowaniem wybranych rodzajów dokumentacji, realizacją i standaryzacją systemów i procedur informatycznych w archiwach państwowych oraz normalizacją wpisów w bazach danych.

Kontynuowane były prace zespołu naukowego, zajmującego się opracowaniem, przygotowaniem oraz wdrożeniem w archiwach państwowych Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej.

Zespół naukowy do spraw przygotowania wskazówek metodycznych do opracowania materiałów sfragistycznych w zasobie archiwów państwowych pracował nad problemami związanymi z systematyką zbiorów pieczęci oraz przygotowaniem wytycznych do opracowania materiałów sfragistycznych w archiwach państwowych.

Zebrania naukowe były organizowane przez 20 archiwów. Łącznie odbyło się 56 zebrań, podczas których zaprezentowano 66 referatów oraz komunikatów przygotowanych przez pracowników archiwów i przez zaproszonych gości. Analizowano zagadnienia opracowania zasobu, standardów opisu archiwalnego, konserwacji materiałów archiwalnych, przechowywania i udostępniania zasobu, nadzoru nad narastającym zasobem archiwalnym. Poruszano także zagadnienia digitalizacji zbiorów archiwalnych oraz informatyzacji usług publicznych traktowanej jako wyzwanie dla urzędów i archiwów. Wygłaszane referaty często nawiązywały do historii regionalnej.

Ważnym elementem działalności naukowej archiwów państwowych było ich uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych.

Archiwiści wzięli udział w 35 konferencjach międzynarodowych organizowanych przez uniwersytety, instytuty badawcze, uczelnie, archiwa i muzea. Przedstawiciele polskich archiwów brali udział między innymi w XVI Kongresie Międzynarodowej Rady Archiwalnej w Kuala Lumpur, w konferencji DLM Forum Information and records management in Europe: achievements and new directions. w Międzynarodowej Konferencji Archiwalnej – Wiosenne spotkania Archiwalne II w Toruniu „Public relations w archiwach”.

Archiwa państwowe uczestniczyły też w krajowych konferencjach dotyczących problematyki historycznej i zagadnień archiwistyki (m.in. konferencja „Problemy opracowania materiałów audiowizualnych w archiwach państwowych”, II Toruńskie Konfrontacje Archiwalne – „Public relations w archiwach” oraz „Archiwa zakładowe w procesie kształtowania narastającego zasobu archiwalnego”).

14 archiwów państwowych realizowało samodzielne przedsięwzięcia lub współuczestniczyło w projektach dotyczących badań nad historią regionalną i archiwistyką. Archiwa brały udział w programach: Reconstitution of the memory of Poland, INDEX Pamięci Polaków

Zamordowanych i Represjonowanych przez Hitlerowców za Pomoc Żydom, Elektroniczne Archiwum Zabytków Piśmiennictwa Polskiego EAZPP realizowały projekty w oparciu o indywidualne granty i umowy z instytucjami naukowymi i kulturalnymi oraz własne projekty badawcze.

AAN wraz z Fundacją Korpus Ochotników Specjalistów uczestniczyło w programie „Ocalmy od zapomnienia”, w którego ramach zrealizowano dwa projekty badawcze, mające na celu wzbogacenie wiedzy o stanie wojennym poprzez zebranie relacji od osób represjonowanych w latach 1981-1983.

Pracownik NAC dokonał rozpoznania zbiorów audiowizualnych w archiwum Centrum Dialogu prowadzonym przez oo. Palotynów w Paryżu. Celem tego projektu było ratowanie polskiego dziedzictwa znajdującego się poza granicami kraju. Z udziałem pracowników NAC były również prowadzone prace grup roboczych nad projektem „Elektroniczne Archiwum Zabytków Piśmiennictwa Polskiego” .

W AGAD zajmowano się opracowaniem chronologicznego katalogu dokumentów pergaminowych z lat 1370-1400 przechowywanych w jego zasobie. Była to kontynuacja prac nad katalogiem pergaminów z doby piastowskiej. Podjęto również prace nad katalogiem pieczęci królewskich w AGAD, w związku z projektem jego ponownego wydania.

Pracownik AP w Elblągu uczestniczył w pracach zespołu ds. opracowania monografii powojennych dziejów tego miasta.

AP w Gdańsku prowadziło współpracę z zagranicznymi archiwami – z Dolnosaksońskim Głównym Archiwum Krajowym w Hanowerze w ramach programu „Reconstitution of the Memory of Poland”, gdzie poszukiwano informacji o Polsce oraz Polakach przebywających na terenie Dolnej Saksonii w latach 1772-1945. Archiwum to prowadziło również prace nad dokumentacją Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych w Rzymie (w ramach współpracy pomiędzy NDAP a instytucjami polonijnymi) oraz w zbiorach Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Szwajcarii w Marly.

AP w Kaliszu włączyło się w realizację ogólnopolskiego programu badawczego „Encyklopedia Solidarności – opozycja antykomunistyczna w Polsce 1976-1989” prowadzonego przez Stowarzyszenie POKOLENIE oraz Instytut Pamięci Narodowej.

Pracownicy AP w Katowicach podjęli współpracę w ramach programu „Europe for Citizens 2007-2013”, ponadto uczestniczyli w projektach „Atlas historyczny miast Śląska” (realizowanym przez Instytut Historii Uniwersytetu Wrocławskiego i Herder-Institut w Marburgu) oraz „Atlas historyczny miast Polski” (pod auspicjami Uniwersytetu Śląskiego).

AP w Krakowie kontynuowało realizację projektu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Republiki Czech i Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych „Ustalanie granicy Polsko-Czechosłowackiej po I wojnie światowej na terenie Spisza i Orawy”. Ponadto archiwum to włączyło się w prace nad projektem „Reconstitution of the Memory of Poland” – przeprowadzono kwerendę w archiwach Kazachstanu, mającą na celu zebranie informacji na temat przebywających w tym kraju Polaków.

AP w Lublinie dokonało rejestracji materiałów dotyczących mienia zabużańskiego w zasobie Litewskiego Centralnego Archiwum Państwowego w Wilnie, rejestracji poloników w Archiwum Państwowym Obwodu Wołyńskiego w Łucku, przeprowadziło kwerendę w zasobie Litewskiego Państwowego Archiwum Historycznego i w zbiorach Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie, dotyczącą historii Archiwum Akt Dawnych w Lublinie, oraz prowadziło badania nad wydawaniem źródeł przez czeskie archiwum państwowe.

AP w Poznaniu kontynuowało projekt badawczy „Trakt Królewsko-Cesarski” w Poznaniu oraz współpracę z Pracownią Onomastyki Instytutu Filologii Polskiej UAM w Poznaniu przy projekcie badań nad antroponimią Poznania w okresie XVI- VIII w.

W projekcie „Reconstitution of the Memory of Poland” uczestniczyło również AP w Szczecinie prowadząc kwerendę w Państwowym Archiwum Historycznym Republiki Azerbejdżanu w Baku. AP w Szczecinie włączyło się w realizację programu zainicjowanego przez Instytut Studiów Strategicznych w Krakowie, a koordynowanego przez NDAP – „INDEX Pamięci Polaków Zamordowanych i Represjonowanych przez Hitlerowców za Pomoc Żydom”. W ramach tego programu zrealizowano kwerendę w Archiwum Obwodowym we Lwowie. W programie INDEX uczestniczyło również AP we Wrocławiu, które ponadto wzięło udział w projekcie „Przemysł włókienniczy rejonu Gór Sowich w latach 1945–1956” współfinansowanym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Ponadto pracownicy archiwów państwowych (AAN, AP w Elblągu, AP w Łodzi, AP w Poznaniu, AP m. st. Warszawy) uczestniczyli w pracach nad przygotowaniem do wydania różnego rodzaju publikacji.

W 2008 r. 20 archiwów prowadziło współpracę z innymi instytucjami w zakresie archiwistyki: pracownicy archiwów państwowych prowadzili zajęcia naukowo-dydaktyczne w krajowych szkołach wyższych oraz instytucjach naukowych i polonijnymi (Instytut Józefa Piłsudskiego w Nowym Yorku, Polski Instytut Naukowy w Ameryce).

Prace z zakresu oceny, opracowania bądź analizy zasobu archiwalnego instytucji kultury, muzeów (realizowane w znacznej mierze w ramach programu MKiDN) były prowadzone we współpracy z zagranicznymi instytucjami: Instytutem Literackim „Kultura”, Stowarzyszeniem Weteranów Armii Polskiej w Nowym Yorku, Stowarzyszeniem Kombatantów w Pittsburgu, Instytutem Studiów Kościelnych w Rzymie, Biblioteką Polską w Paryżu, Instytutem Józefa Piłsudskiego w Londynie, Muzeum Polskim w Ameryce, Ośrodkiem Społeczno Kulturalnym w Londynie, Muzeum i Biblioteką Polską w Rapperswillu.

W dziedzinie metodyki pracy i konserwacji archiwaliów podjęto współpracę z archiwami niemieckimi i czeskimi Landesarchiv Nordrhein-Westfalen, Archiwum Ziemi Opawie, Oddziałem Archiwum w Karwinie (Słowacja), natomiast w zakresie opracowania zasobu archiwalnego administracji XIX-XX w. - z Archiwum Państwowym w Żylinie (AP w Katowicach), Landesarchiv Greiswald (AP w Koszalinie, AP w Szczecinie), Uniwersytetem w Greiswaldzie (AP w Szczecinie). Realizowano współpracę z archiwami w Popradzie, Pradze, Lozannie, Renes, z Katedrą Archiwoznawstwa Uniwersytetu w Preszowie (AP w Poznaniu), Muzeum w Schwerinie (AP w Szczecinie). W zakresie doświadczeń nadzoru archiwalnego i porządkowania materiałów archiwalnych (w tym opracowania zbiorów fotograficznych) współdziałano z archiwami czeskimi w Semly, Jabloncu nad Nsą i Trutnowie.

Archiwum Państwowe w Zielonej Górze uczestniczyło w opracowaniu zasobu tamtejszego Archiwum Diecezjalnego.

W ramach prowadzonych badań nad zasobem zostały zorganizowane konferencje: V Ogólnopolskie Seminarium Archiwalne „Archiwa zakładowe w procesie kształtowania narodowego zasobu archiwalnego” (AP w Katowicach), konferencja Belliculum Diplomaticum III Lublinense. Dokumenty, akta i archiwalia a pamięć ludzi i instytucji o dawnej Polsce” oraz „Radzyńskie Warsztaty Archiwistyczne” (AP w Lublinie), konferencja poświęcona prof. Henrykowi Lesińskiemu, dyrektorowi Archiwum Państwowego Szczecinie w latach 1955-1969 (AP w Szczecinie).

W roku 2008 ukazało się drukiem 35 książek autorstwa pracowników archiwów państwowych, 27 książek pod ich redakcją naukową, 20 katalogów wystaw, 16 recenzji, 5 edycji źródeł oraz liczne artykuły, wydane przez podmioty inne niż archiwa państwowe. Najbardziej aktywni pod tym względem byli pracownicy AP we Wrocławiu, AP w Katowicach, AGAD, AAN oraz AP m.st. Warszawy. Przykładowe publikacje pracowników tych archiwów to: Szczerepa W., Szczerepa M., Primke R.: *Skarby Śląska*.

Odnaleziona – poszukiwana – legendarna., Jelenia Góra 2008; *Granice w Europie Środkowo-wschodniej w XIX-XX wieku. Od Trójkąta Trzech cesarzy do Traktatu w Schengen*, pod red. R. Kaczmarka, Z. Studenckiego, Sosnowiec 2008; *Pomnikami praw człowieka w historii*, pod red. H. Wajsa i R. Witkowskiego, Warszawa 2008; Nowożycki B., *Batalion Armii Krajowej „Czata 49” w Powstaniu Warszawskim*, Warszawa 2008; E. i W. Bagieńscy, *Drugie szkice z dziejów Piaseczna i okolic*, Piaseczno 2008. Artykuły archiwistów publikowane były nie tylko w polskich, ale i w zagranicznych czasopismach i wydawnictwach, m.in. w niemieckich (*Elbinger Nachrichten*), rosyjskich (*Известия Института наследия Бронислава Пилсудского*), amerykańskich (*The Polish Museum of America Newsletter*). Artykuły pracowników archiwów państwowych ukazywały się także w postaci publikacji multimedialnych wydawanych na płytach CD lub DVD oraz zamieszczanych na stronach internetowych (np. www.polska.pl, www.histmag.pl).

Przedstawiciele 26 archiwów zasiadali we władzach instytucji naukowych i kulturalnych, takich jak muzea i rady muzeów (20 instytucji), stowarzyszeń i instytucji regionalnych (23) - m.in. w Komisji Historycznej Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa, w stowarzyszeniach archiwistów i stowarzyszeniach przyjaciół archiwów (5), w uniwersyteckich strukturach organizacyjnych (Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach i Uniwersytetu Szczecińskiego), w stowarzyszeniach historycznych (Białoruskie Towarzystwo Historyczne, Polskie Towarzystwo Historyczne), towarzystwach naukowych i towarzystwach przyjaciół nauk (17) oraz w innych instytucjach naukowych i kulturalnych (10).

W 2008 r. pracownicy 19 archiwów podnosili swoje kwalifikacje naukowe i zawodowe. Większość z nich kontynuowała naukę na uczelniach wyższych. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych uzyskało 5 pracowników (dwóch zatrudnionych w AP w Piotrkowie Trybunalskim oraz po jednym z AP w Bydgoszczy, AP w Lublinie i AP w Siedlcach).

5. WSPÓŁPRACA MIĘDZYKRAJOWA

5.1. Współpraca bilateralna

Współpraca międzynarodowa w 2008 r. opierała się przede wszystkim na bilateralnych porozumieniach archiwalnych z partnerami z zagranicy. Obecnie obowiązuje 26 umów, zawartych głównie z europejskimi zarządami archiwów oraz sześcioma krajami spoza Europy (Azerbejdżan, Chiny, Iran, Kazachstan, Kirgizja, Turcja).

W roku sprawozdawczym doszło do zawarcia dwóch nowych porozumień o współpracy: z Państwowym Komitetem Archiwów Ukrainy oraz z Archiwum Narodowym Gruzji. W przypadku Ukrainy podpisane porozumienie zobowiązało obie strony przede wszystkim do realizacji programu „Wspólne dziedzictwo archiwalne”, którego głównym celem ma być przygotowanie kompleksowej bazy danych zawierającej rejestr *poloników* i *ukrainików*. Wykonując zobowiązania wynikające z nowej umowy w listopadzie 2008 r. powołano w nowym składzie zespół ekspertów polsko-ukraińskich, którzy czuwaliby nad przebiegiem wspólnych przedsięwzięć.

Kolejnym ważnym wydarzeniem było podpisanie w październiku 2008 r. memorandum o współpracy z Gruzją, która starała się o nawiązanie bliższych kontaktów z archiwami państwowymi w Polsce. Archiwa gruzińskie są zainteresowane zwłaszcza stażami archiwalnymi w Polsce oraz przyjęciem w Gruzji polskich specjalistów w dziedzinie konserwacji oraz digitalizacji zbiorów.

W fazie negocjacji znajduje się umowa z Instytutem Yad Vashem w Jerozolimie, dotycząca wymiany mikrofilmów między tą instytucją a NDAP. Wpisuje się ona w szerszą politykę mikrofilmowania i digitalizowania polskich zbiorów rozproszonych poza granicami kraju.

Forum do wymiany poglądów w zakresie archiwistyki, zwłaszcza w relacjach z najbliższymi sąsiadami, stanowiły robocze grupy eksperckie, w których zasiadają przedstawiciele Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. We wrześniu 2008 r. w Trokach na Litwie odbyło się V posiedzenie Polsko-Litewskiej Grupy Ekspertów ds. Zachowania Dziedzictwa Kulturowego, na którym ustalono program dalszej współpracy, zaś w październiku 2008 r. w Moskwie spotkała się polsko-rosyjska Grupa do Spraw Trudnych (omawiano problemy z dostępem do archiwaliów w Rosji oraz problemy rewindykacyjne).

5.2. Realizacja programów międzynarodowych

W roku sprawozdawczym w większości przypadków kontynuowano realizację inicjatyw rozpoczętych w latach poprzednich. Ponadto NDAP włączyła się w realizację dwóch nowych przedsięwzięć.

Odtworzenie pamięci Polski, 3-letni grant na poszukiwanie *poloników* na Ukrainie realizowany we współpracy z Fundacją im. Lanckorońskich, został zakończony wiosną 2008.

Wieloletnim programem międzynarodowym jest projekt Pamięć świata, realizowany pod patronatem UNESCO. Na początku 2008 r. odbyła się międzynarodowa konferencja w Canberze, w trakcie której dyskutowano nad zagadnieniami ochrony dziedzictwa kulturowego różnych państw oraz dalszymi kierunkami działalności w ramach projektu. W spotkaniu brał udział przedstawiciel Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. W nawiązaniu do tego wydarzenia latem 2008 r. wizytę w Polsce złożyła Joie Springer, Dyrektor Sekcji Postępu i Przechowywania Departamentu Społeczeństwa Informacyjnego UNESCO, która wzięła udział w posiedzeniu polskiego Komitetu Krajowego. W trakcie spotkań z udziałem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych oraz przedstawicieli polskiego Komitetu UNESCO omawiano strategię i przyszłość realizowanego od wielu lat projektu.

Przy wsparciu polskiego i rosyjskiego komitetu krajowego UNESCO rozwijana była współpraca przy realizacji projektu Dokumentalne dziedzictwo Radziwiłłów. Przedstawiciele Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych wzięli udział w spotkaniu zorganizowanym przez partnerów białoruskich jesienią 2008 r. w Nieświeżu. Reprezentanci archiwów z Polski, Ukrainy i Białorusi dyskutowali nad sposobami opracowania wirtualnej, dostępnej on-line informacji o rozproszonych fragmentach dawnego Archiwum Radziwiłłów, którego najobszerniejsze części przechowywane są obecnie w Narodowym Archiwum Białorusi oraz w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie.

We współpracy z zachodnimi sąsiadami Polski kontynuowano prace w ramach projektu koordynowanego przez Archiwum Federalne w Berlinie, mającego na celu utworzenie portalu internetowego, gromadzącego dane o materiałach archiwalnych i innych źródłach historycznych na temat pracy przymusowej na terenie byłej III Rzeszy Niemieckiej w latach II wojny światowej. W archiwach państwowych w Polsce wszczęta została kompleksowa kwerenda do tego zagadnienia. Do końca 2008 r. pozyskano informacje z 17 archiwów, w pozostałych poszukiwania są kontynuowane. Zgodnie z przyjętą metodologią programu dane te będą weryfikowane i sukcesywnie zamieszczane w Internecie. Administratorem bazy danych jest strona niemiecka, która odpowiada też za przydzielanie praw dostępu do wpisywania i modyfikacji danych.

NDAP i archiwa państwowe angażowały się w realizację dwóch dużych programów badawczych o charakterze historyczno-archiwalnym. W ramach realizowanego od końca 2005 r. programu INDEX Pamięci Polaków Zamordowanych i Represjonowanych przez Hitlerowców za Pomoc Żydom, NDAP koordynowała poszukiwania archiwalne w archiwach niemieckich,

litewskich i ukraińskich. Zorganizowano 4 wyjazdy do archiwów państwowych w Münster oraz w Düsseldorfie, Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego w Wilnie oraz Archiwum Państwowego Obwodu Lwowskiego we Lwowie. W rezultacie przeprowadzonych kwerend odnaleziono i wprowadzono do bazy danych informacje o kolejnych ponad 100 represjonowanych osobach. W Archiwum Państwowym w Münster wykonano skany z ok. 1 800 stron dokumentów dotyczących likwidacji gett w różnych miejscowościach w Polsce. Po ich opracowaniu zostaną one włączone do komputerowej bazy danych. Na koniec 2008 r. baza danych administrowana przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych i uzupełniana sukcesywnie o informacje spływające od partnerów (głównie z IPN) zawierała blisko 5 000 rekordów. W grudniu 2008 r. dokonano podsumowania dotychczasowych wyników programu w trakcie międzynarodowej konferencji w Krakowie, współorganizowanej przez NDAP. W konferencji uczestniczyli archiwiści i historycy z Polski, Niemiec, Izraela, Ukrainy i Białorusi. W ramach drugiej z inicjatyw historycznych: Straty osobowe i materialne pod okupacją niemiecką prowadzone były prace weryfikacyjne nad przekazanymi w 2007 r. przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych bazami danych. Część z ponad 900 000 rekordów została w roku sprawozdawczym udostępniona on-line przez koordynatora programu, Ośrodek Karta w Warszawie.

W roku sprawozdawczym NDAP włączyła się w dwie nowe inicjatywy europejskie. Pierwszą z nich był przygotowywany od kilku lat projekt APENET – Internet Gateway for Documents and Archives in Europe, mający na celu utworzenie portalu archiwalnego, obejmującego dane z archiwów 12 krajów europejskich. Koordynacji tego przedsięwzięcia podjęło się Narodowe Archiwum Hiszpanii we współpracy z kilkoma partnerami z innych krajów UE. W trakcie 2008 r. trwały prace przygotowawcze do zawarcia przez koordynatora umów z poszczególnymi partnerami oraz dyskutowano koncepcję całego programu.

Koordynatorem kolejnej inicjatywy: EURONOMOS - European archival legislation on-line - było Archiwum Narodowe Francji. NDAP włączyła się do realizacji projektu przekazując partnerom teksty polskich aktów prawnych, dotyczących spraw archiwalnych, które następnie zostały zamieszczone w Internecie. Jesienią 2008 r. przedstawiciel Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych wziął udział w spotkaniu szkoleniowym w Paryżu, zorganizowanym przez stronę francuską.

5.3. Udział w pracach organizacji międzynarodowych

Współpraca w tym obszarze koncentrowała się na udziale przedstawicieli Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych oraz reprezentantów archiwów państwowych w przedsięwzięciach koordynowanych przez Międzynarodową Radę Archiwów i podległe jej agendy, jak też na angażowaniu się w prace Europejskiej Rady Archiwistów Krajowych (European Board of National Archivists - EBNA, DLM-Forum oraz Europejskiej Grupy Archiwalnej i podległych jej grup roboczych. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych wchodzi też w skład zarządu EURBICA - Europejskiego Oddziału Międzynarodowej Rady Archiwów.

Najważniejszym forum wymiany informacji i doświadczeń archiwalnych, analogicznie do lat ubiegłych, pozostawały posiedzenia. Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, dr Barbara Berska, uczestniczyła w zebraniach tego gremium a także w posiedzeniach Europejskiej Grupy Archiwalnej.

Od kilku lat przedstawiciele Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych angażują się w prace DLM-Forum, które jest multidyscyplinarnym gremium, skupiającym reprezentantów archiwów europejskich, pracujących nad standardami dotyczącymi zarządzania i przechowywania cyfrowych zasobów archiwalnych. W 2008 r. na posiedzeniu DLM-Forum w Tuluzie reprezentantem polskich archiwów był dyrektor Archiwum Głównego Akt Dawnych, dr Hubert Wajs. Spotkanie z udziałem ponad 300 przedstawicieli różnych krajów poświęcone było strategii przejmowania dokumentów elektronicznych, standardom zapisu i nośników. oraz dyskusji nad drugą wersją standardu MoReq i dostosowaniem go do lokalnych zwyczajów, terminologii i przepisów.

Ważną rolę w europejskiej współpracy archiwalnej odgrywały grupy robocze działające pod auspicjami Europejskiej Grupy Archiwalnej i zajmujące się rozwiązywaniem konkretnych problemów z praktyki archiwalnej. W 2008 r. szczególną aktywnością wyróżniała się przedstawicielka Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych pracująca w dwóch z nich:

a) EAG Working Group – Protection of Archival Holdings from Theft. Grupa ta zajmuje się problemami ochrony zbiorów archiwalnych przed kradzieżami, a efektem jej prac był raport „Stealing from Archives – A report on European archive theft” oraz rekomendacja „Prevention of theft: principles and practical guidance produced by the EBNA expert working group”. W dniach 20-21 listopada 2008 r. w Roubaix we Francji

odbyła się konferencja poświęcona kradzieżom w archiwach i nielegalnemu handlowi archiwaliami, w której udział wzięli m.in. członkowie zespołu.

b) European Working Group on Disaster Prevention, zajmująca się zagadnieniami działań prewencyjnych, zapobiegających zniszczeniom archiwaliów w wyniku katastrof. W roku sprawozdawczym odbyły się dwa spotkania członków grupy (w Pradze oraz w Warszawie).

5.4. Udział w konferencjach naukowych, seminariach oraz stażach archiwalnych

Najważniejszym wydarzeniem w życiu społeczności archiwalnej w 2008 r. było zorganizowanie kolejnego Międzynarodowego Kongresu Archiwalnego, który odbył się w lipcu w Kuala Lumpur w Malezji. Polskie archiwa państwowe były reprezentowane przez 5-osobową delegację pod przewodnictwem zastępcy Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, dr. Barbary Berskiej. Obrady odbywały się pod hasłem: Archives, Governance and Development: Mapping Future Society. Łącznie przybyło do Malezji ponad 1 200 osób. Członkowie polskiej delegacji w trakcie kongresu zaprezentowali prototyp zintegrowanego systemu archiwalnego ZOSIA oraz omawiali sprawy zabezpieczania dziedzictwa archiwalnego w ramach programów realizowanych we współpracy z UNESCO. System archiwalny ZOSIA został zademonstrowany na tle największego w Europie i najbardziej zaawansowanego europejskiego systemu archiwalnego PARES, wdrożonego przez archiwa hiszpańskie. System polski wzbudził duże zainteresowanie i ożywioną dyskusję uczestniczących w Kongresie przedstawicieli archiwów z Niemiec, Australii, Nowej Zelandii i USA. Znaczącym wydarzeniem międzynarodowym były zorganizowane jesienią 2008 r. obchody jubileuszowe Archiwum Głównego Akt Dawnych, którym nadano charakter święta wszystkich archiwów państwowych w Polsce. Dwudniowe uroczystości odbyły się pod hasłem *200 lat archiwów państwowych. Archiwa wczoraj - dziś - jutro*. W obchodach wzięli udział m.in. przedstawiciele najwyższych władz państwowych - Prezydenta RP, Premiera RP oraz Marszałka Sejmu. Jednym z głównych punktów była sesja naukowa poświęcona historii, stanowi obecnemu oraz perspektywom na przyszłość archiwów państwowych. Udział w uroczystościach wzięli przedstawiciele archiwów narodowych z 19 krajów europejskich i innych regionów świata.

W roku sprawozdawczym zorganizowano też międzynarodową konferencję naukową, poświęconą bardzo mało znanej w Polsce problematyce, zatytułowaną *Polska - Persja/Iran XV-XXI w. Sześć wieków wzajemnych kontaktów*. Konferencja połączona z wystawą archiwalną,

prezentującą najciekawsze zbiory archiwalne związane z jej tematem, została przygotowana przez NDAP we współpracy z Ambasadą Republiki Iranu, Ministerstwem Spraw Zagranicznych RP oraz centralnymi archiwami państwowymi w Warszawie. Ekspozycji materiałów archiwalnych towarzyszył opublikowany katalog wystawy z przedmową Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, dra Sławomira Radonia oraz Ambasadora Republiki Iranu, Hadiego Farajvanda. Wśród uczestników konferencji znaleźli się żyjący świadkowie wydarzeń z lat ostatniej wojny, ocaleni w dzieciństwie na terenie Iranu wychodźcy z sowieckich łagrów, obecnie członkowie Towarzystwa Isfahańczyków.

W porównaniu z 2007 r. nieznacznie spadła liczba wyjazdów osób delegowanych z NDAP i archiwów państwowych na konferencje archiwalne, seminaria, staże i szkolenia poza granicami kraju. W 2008 r. zorganizowano łącznie 82 wyjazdy (w 2007 r. - 96).

Pracownicy archiwów państwowych delegowani byli przede wszystkim w ramach wymiany bezdewizowej archiwistów (12 osób) oraz programów współpracy z Polonią (28 osób). Inne wyjazdy wiązały się z bieżącymi zagadnieniami w pracy archiwalnej, takimi jak budownictwo archiwalne, dostęp do materiałów audiowizualnych oraz zbiorów o charakterze archiwów naukowych. Kontynuowany był udział polskich przedstawicieli w szkoleniach z zakresu konserwacji fotografii, organizowanych przez Getty Conservation Institute.

Głównym partnerem NDAP w organizacji staży archiwalnych, analogicznie do lat poprzednich, były archiwa francuskie (tzw. staż techniczny) oraz Fundacja Kościuszkowska, dzięki której na kolejne stypendium do prac w Polskim Instytucie Naukowym w Nowym Jorku wyjechała archiwistka z Archiwum Państwowego m. st. Warszawy.

NDAP i archiwa państwowe przyjmowały też gości u siebie (łącznie 20 osób). Największą grupę stanowili archiwiści przybywający w ramach wymiany bezdewizowej (łącznie 11 osób z Białorusi, Czech, Litwy i Kazachstanu). Po raz pierwszy do NDAP i archiwów państwowych przyjechała delegacja archiwistów z Korei Południowej, która zapoznała się z organizacją i funkcjonowaniem polskich archiwów państwowych oraz złożyła wizyty w 3 centralnych archiwach.

5.5. Współpraca z ośrodkami polonijnymi

5.5.1. Pomoc instytucjom polonijnym w ramach programów operacyjnych

była jednym z najbardziej dynamicznie rozwijających się obszarów działalności NDAP poza krajem. Zadania podejmowane w ramach współpracy z Polonią realizowane były głównie w oparciu o kompleksowy program pomocy, finansowany przez MKiDN. W porównaniu do 2007 r. wzrosła o ponad 100 % liczba instytucji, do których skierowano archiwistów z kraju (z 7 w 2007 r. do 15 w 2008 r.). Łącznie do 15 instytucji odelegowano 25 osób w ramach projektu: Zabezpieczenie dziedzictwa archiwalnego w instytucjach polonijnych. Celem programu było zarówno kontynuowanie porządkowania materiałów archiwalnych, rozpoczęte w 2007 r., jak też prace ewidencyjne i inwentaryzacyjne w nowych ośrodkach. Programem pomocy objęto w 2008 r. 7 nowych instytucji: Instytut im. Józefa Piłsudskiego w Londynie, Muzeum Polskie w Rapperswilu, Biblioteką Polską w Paryżu, Instytut Literacki "Kultura", Polską Misję Katolicką we Francji, Polska Misję Katolicką w Argentynie, Bibliotekę Polską im. Ignacego Domeyki. Prace porządkowe prowadzone były z wykorzystaniem sprawdzonych w polskich archiwach państwowych baz danych SEZAM oraz IZA. Do prezentowanych on-line zasobów instytucji polonijnych dołączono w roku sprawozdawczym ewidencję zbiorów Instytutu im. Piłsudskiego w Londynie oraz Centralnego Archiwum Polonii w Orchard Lake. Łącznie na stronie www.archiwa.gov.pl można obecnie znaleźć pełne wykazy materiałów archiwalnych z 6 instytucji polonijnych z USA i Europy.

Ponadto nawiązano współpracę z 2 kolejnymi ośrodkami. Polscy archiwiści przeprowadzili w 2008 r. prace rozpoznawcze w Archiwum oo. Pallotynów w Paryżu, w którym przechowywany jest cenny zbiór nagrań z wybitnymi działaczami opozycji demokratycznej w PRL. W oparciu o wstępny raport archiwalny planowane jest przewiezienie tych materiałów do kraju, gdzie mogłyby zostać skopiowane, a ich kopie następnie opracowane i udostępnione w sieci archiwów państwowych.

NDAP w grudniu 2008 r. skierowała swojego pracownika do Ośrodka Dokumentacji Pontyfikatu im. Jana Pawła, finansując przedsięwzięcie ze środków własnych. Rezultatem tego wyjazdu było powstanie szczegółowego raportu na temat stanu zachowania materiałów archiwalnych zgromadzonych w Ośrodku oraz perspektyw i form dalszej współpracy.

5.5.2. Inne formy współpracy z Polonią

Stałą płaszczyzną współpracy z Polonią pozostaje w ostatnich latach uczestnictwo w dorocznych posiedzeniach Stałej Konferencji Muzeów,

Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, działającej od 1978 r. We wrześniu 2008 r. odbyła się w Rzymie XXX-ta sesja Stałej Konferencji. W spotkaniu wziął udział Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych i jego zastępca. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych zadeklarował pomoc dla instytucji polskich na Zachodzie w opracowaniu ich zbiorów archiwalnych. Poinformował też o najważniejszych projektach zrealizowanych w 2008 r., a także planach na 2009 r.

Nawiązaniem do zagadnień diskutowanych w Rzymie było coroczne posiedzenie Rady Dziedzictwa Archiwalnego pod przewodnictwem b. prezydenta RP na Wychodźstwie Ryszarda Kaczorowskiego. Zaproszeni przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych członkowie Rady, reprezentujący różne instytucje polonijne omawiali ponownie pomysł ewentualnego połączenia obu gremiów, tj. Stałej Konferencji oraz Rady. Przedmiotem obrad były też szczegółowe kwestie związane z dalszą współpracą środowisk polonijnych z archiwistami w kraju.

Z kolei w listopadzie 2008 r. z roboczą wizytą do instytucji polskich działających w USA udali się Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, dr Sławomir Radoń i jego zastępca, dr Barbara Berska. W trakcie ich kilkudniowego pobytu zorganizowano spotkania z przedstawicielami Muzeum Polskiego w Chicago, Instytutu im. Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku, Polskiego Instytutu Naukowego w Nowym Jorku, Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce oraz z Konsulem RP w Nowym Jorku. Najwięcej uwagi poświęcono dalszej współpracy z Instytutem Piłsudskiego, w tym realizacji wspólnego projektu dotyczącego digitalizacji kolekcji archiwalnych rozproszonych między archiwum Instytutu i archiwa krajowe.

5.6. Uzupełnianie zasobu archiwalnego

W 2008 kontynuowano działania, głównie wśród polskich środowisk emigracyjnych i kombatanckich, mające na celu uchronienie ich zbiorów od zniszczeń i przejęcie ich przez archiwa państwowe. Większość nabytków trafiła do Archiwum Akt Nowych. Jako darowizny dla polskich archiwów państwowych przejęto spuściznę po Halinie Martinowej z Londynu, fragment Archiwum Potockich przewieziony z Nowego Jorku oraz kilka spuścizn po działaczach polskich w USA. W jednym przypadku dokonano zakupu, wykorzystując środki finansowe z MKiDN. W ten sposób do zasobu AAN trafił jeden z cenniejszych nabytków, jakim było archiwum Zofii i Stefana Korbońskich, obejmujące głównie materiały dotyczące działalności politycznej i publicystycznej Stefana Korbońskiego w okresie powojennym.

Sposobem na uzupełnianie uszczuplonego w wyniku różnych wydarzeń dziejowych zasobu archiwów państwowych jest mikrofilmowanie *poloników*, rozproszonych poza granicami kraju. W roku sprawozdawczym ze środków przekazywanych przez MKiDN zrealizowano w dwu fazach duży projekt mikrofilmowania zbiorów polskich w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie. Łącznie w 2008 r. zmikrofilmowano ponad 60 000 klatek z zespołu *Archiwum Lubomirskich*. Materiały te wzbogaciły zasób Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie.

5.7. Wypożyczenia materiałów archiwalnych za granicę

W roku 2008 rzadko dochodziło do wypożyczeń materiałów archiwalnych poza granice kraju. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych wydał jedynie 2 zezwolenia na czasowy wywóz dokumentów archiwalnych w związku z organizowanymi ekspozycjami historycznymi. Wypożyczono łącznie 88 dokumentów archiwalnych, w tym 48 z zasobu Fundacji „Polsko-Niemieckie Pojednanie”, w celu prezentacji na wystawie „Zachować Pamięć. Praca przymusowa i niewolnicza obywateli polskich na rzecz II Rzeszy w latach 1939-45”. Drugim wnioskodawcą było Archiwum Państwowe w Szczecinie. Z jego zasobu wypożyczono do Niemiec 40 obiektów, które trafiły na wystawę pt. „Zamki i rezydencje na Pomorzu”.

5.8. Usługi reprograficzne dla instytucji zagranicznych

Usługi reprograficzne wykonywane były na podstawie wieloletnich umów międzynarodowych. W ramach umowy użyczenia zawartej w 2002 r. z Instytutem Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku kontynuowano prace nad kolekcją powstań śląskich. W 2008 r. do kraju sprowadzono ostatnią partię akt z tego zbioru, w celu przeprowadzenia niezbędnych prac konserwatorskich oraz mikrofilmowania. Do końca 2008 r. w Centralnym Laboratorium Konserwacji Archiwalnej przeprowadzono zabiegi na 163 j.a., a następnie w Narodowym Archiwum Cyfrowym wykonano z nich mikrofilmy (ponad 14 000 klatek) i przekazano do dalszych prac Bibliotece Śląskiej w Katowicach.

Stałym partnerem NDAP w dziedzinie reprografii pozostawało Muzeum Holocaustu w Waszyngtonie. Na podstawie umowy z 1997 r. kontynuowano mikrofilmowanie w Archiwum Państwowym w Łodzi w aktach zespołu nr 221 „Akta miasta Łodzi. Zarząd Miejski w Łodzi. Wydział do Spraw Getta (Gettoverwaltung)”. W 2008 r. AP w Łodzi wykonało ponad 60 000 klatek

mikrofilmów negatywowych, które poddawane były następnie dalszej obróbce w Narodowym Archiwum Cyfrowym. Przygotowane mikrofilmy sukcesywnie przekazywano do Muzeum Holocaustu w Waszyngtonie, zgodnie z wypracowanymi wcześniej procedurami.

6. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

6.1. Prace wydawnicze Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych

W 2008 r. prac do rąk czytelników trafiło 11 tytułów. Wśród nich ilościowo największą część stanowiły publikacje informatorów i inwentarzy:

- *Archiwum Główne Akt Dawnych. Informator o zasobie archiwalnym*, oprac. zb. pod red. D. Lewandowskiej, Warszawa 2008.
- *Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim. Informator o zasobie archiwalnym*, oprac. P. Głowacki, A. Piasta, P. Zawilski, Warszawa 2007.
- *Archiwum Państwowe w Przemyślu. Informator o zasobie archiwalnym*, oprac. E. Laska, Warszawa 2008.
- *Archiwum Państwowe m. st. Warszawy Oddział w Łowiczu. Informator o zasobie archiwalnym*, oprac. M. Wojtylak, Warszawa 2008.
- *Miasta Morza Bałtyckiego. Informator o źródłach z archiwów i bibliotek polskich do dziejów stosunków miast bałtyckich i żeglugi na Bałtyku (1450-1800)*, pr. zb. pod red. S. Flisa, Warszawa 2007.
- *Inwentarz akt Antoniego Pająka (Premiera Rządu Rzeczypospolitej Polskiej Na Uchodźstwie) i jego rodziny z lat 1919-2001*, oprac. E. Kołodziej, B. Nowożycki, Warszawa 2008.

Odmianą grupę publikacji stanowiły katalogi wystaw organizowanych przez pracowników NDAP, przygotowywanych przy ich istotnym udziale lub też współfinansowanych przez urząd:

- *Co kryją archiwa? Dwa oblicza archiwów. Curiosa w zbiorach archiwów państwowych*, katalog wystawy: 30.09.-31.10.2008 r., Warszawa 2008.
- *Polska – Persja/Iran XV-XXI w. Sześć wieków wzajemnych kontaktów*, katalog wystawy - kwiecień 2008, Warszawa 2008.
- *Z dziejów Temidy na Górnym Śląsku. Źródła do dziejów wymiaru sprawiedliwości od XV do XX wieku w zasobie AP w Katowicach*,

katalog wystawy – grudzień 2008, oprac. Z. Kiereś, S. Krupa, M. Węcki, Katowice 2008.

Stałymi publikacjami, których kolejne części tradycyjnie ukazywały się w cyklach rocznych są: *Archeion t.109 (CIX). Archiwa a prywatność*, Warszawa 2006 i *Katalog wydawnictw NDAP i AP*, oprac. J. Walewska, Warszawa 2008.

Ponadto w roku 2008 prowadzone były prace nad publikacją materiałów źródłowych. Wśród nich znalazły się m.in.: *Stosunki polsko-izraelskie 1945-1967*, *Polscy jeńcy wojenni w niewoli sowieckiej 1919-1922*, *Losy Polaków w Kirgizji w okresie II wojny światowej*, *Warszawa na starej fotografii do 1915 roku*, a także inne prace z zakresu archiwistyki, m.in.: *Polsko-ukraińskie wspólne dziedzictwo archiwalne* i *Raport Unii Europejskiej na temat archiwów*.

6.2. Prace wydawnicze archiwów państwowych

W roku 2008 archiwa państwowe prowadziły prace nad 118 ważniejszymi wydawnictwami, z których 73 pozostaje pozostają w toku opracowania.

Publikacje archiwów to wszelkiego rodzaju pomoce archiwalne, wydawnictwa źródłowe, czasopisma, monografie i inne opracowania. Najliczniejszą grupę spośród opracowywanych wydawnictw stanowią monografie i pomoce archiwalne (przewodniki, informatory, inwentarze, katalogi).

Tabela 5. Zestawienie opracowywanych w 2008 roku publikacji z podziałem na ich rodzaje

Rok	Liczba pozycji				Razem
	Pomoce archiwalne	Wydawnictwa źródłowe	Monografie i inne opracowania	Czasopisma archiwalne i wydawnictwa seryjne	
2008	34	22	37	25	118

Archiwa do prezentacji wydawnictw wykorzystywały technologie informatyczne. Wydawnictwa w postaci elektronicznej, np. w formie

prezentacji multimedialnych, przygotowały: AP w Białymstoku, AP w Krakowie, AP w Poznaniu.

Część archiwów kontynuowała edycję własnych czasopism i wydawnictw seryjnych. Zaliczają się do nich: *Teki Archiwalne* (Archiwum Akt Nowych), *Miscellanea Historico-Archivistica* (Archiwum Główne Akt Dawnych), *Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny* (AP w Gorzowie Wielkopolskim), *Szkice Archiwalno-Historyczne* (AP w Katowicach), *Krakowski Rocznik Archiwalny* (AP w Krakowie), *Studia Archiwalne* (AP w Lublinie), *Rocznik Łódzki* (AP w Łodzi), *Poznański Rocznik Archiwalno-Historyczny* (AP w Poznaniu), *Przemyskie Zapiski Historyczne, Rocznik Historyczno-Archiwalny* (AP w Przemyślu), *Prace Historyczno-Archiwalne* (AP w Rzeszowie), *Prace Archiwalno-Konserwatorskie* (AP w Siedlcach), *Rocznik Augustowsko-Suwalski* (AP w Suwałkach), *Szczeciński Informator Archiwalny, Kronika Szczecina*, (AP w Szczecinie), *Archiwariusz Zamojski* (AP w Zamościu).

Specyficzna grupa przygotowywanych publikacji dotyczy konferencji zorganizowanych w archiwach. AP w Płocku opublikowało pokonferencyjne materiały w wydawnictwie pt. *Archiwa jako ośrodki badań regionalnych na przykładzie prac nad dziejami Mazowsza*. Znaczna część publikacji została opracowana przy okazji obchodów uroczystości rocznicowych i wystaw. Do tych wydawnictw zaliczają się:

- Kiereś Z., Krupa S., Węcki M., *Z dziejów Temidy na Górnym Śląsku*, Katowice.
- Krawczak T., *Jak ptaki z rozbitych gniazd. Żołnierze tułacze. Kolekcja Aleksandry i Mieczysława Białkiewiczów. Katalog wystawy*, Przemyśl.
- Zalewska E., *Katalog wystawy poświęcony 260. rocznicy ponowienia praw miejskich Białegostoku*.
- Goldmann B., Olender E., *70 lat Klubu Sportowego Unia Leszno*, Leszno.
- Śliwiński E. (przy współpracy Olender E. i Ratajewskiej B.), *W 90-tą rocznicę Powstania Wielkopolskiego*, Leszno.
- Kaczmarek R., *Miasta prowincji górnośląskiej podczas II wojny światowej*, Katowice.
- Husar B., *Habsburgowie i ich wpływ na życie gospodarcze i kulturalne żywiecczyzny przełomu XIX i XX wieku*, Katowice.
- Czekalska-Sitko Z., Gicala A., Potasz J., Pacuła K., Staniszevska A. (red.), *Bochnia naszych dziadków i pradziadków w latach 1900-1945*, Bochnia.
- Franciszkiewicz L., *Zabudowa Płocka w fotografii niemieckiej z okresu II wojny światowej*, Płock.

- Rogalski A., *Testamenty mieszczan siedleckich z okresu napoleońskiego 1810-1815*, Siedlce.

Ponadto w roku 2008 do ważniejszych publikacji opracowanych w archiwach można zaliczyć:

- Kołodziej E., *Zarys dziejów Archiwum Akt Nowych w latach 1919-2008*, Warszawa.
- Kocoń L., *Zaginieni 1939 – 1945. Postępowania o uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu, tom – powiat łomżyński*, Białystok.
- Potykanowicz-Suda L., Westphal M., *Sylwetki ludzi morza. Jan Stankiewicz – Kapitan Żeglugi Wielkiej*, Gdańsk.
- Kubiak K., Pietrzak E., *Szkolnictwo Ziemi Kaliskiej w materiałach Archiwum Państwowego w Kalisz*, Kalisz.
- Follprecht K., *Nie dać ginąć szczątkom dawnych piśmienniczych pamiątek. Dyrektorzy Archiwum Państwowego w Krakowie XIX-XXI w.*, Kraków.
- Gołąb-Malowicka K., *W poszukiwaniu przodków. Źródła do badań genealogicznych w Archiwum Państwowym w Krakowie*, Kraków.
- Dymmel P., Jakóbczak Z., *Bibliografia publikacji pracowników Archiwum Państwowego w Lublinie 1918-2008*, Lublin.
- Franciszkiewicz L., *Archiwa jako ośrodki badań regionalnych na przykładzie prac nad dziejami Mazowsza*, Płock.
- Kieferling K., *Jarosław w czasach Anny Ostrogskiej. Szkice do portretu miasta i jego właścicielki*, Przemyśl.
- Comber M., Rogala J., *Archiwum Państwowe w Radomiu. Informator o zasobie archiwalnym*, Radom.
- Dmowski R., Welik G., *Vademecum kronikarzy Ochotniczych Straży Pożarnych*, Siedlce.
- Kufel R., Dzwonkowski T., *Inwentarz Kurii Administracji Apostolskiej w Gorzowie Wlkp. z lat 1945-1972*, Zielona Góra.
- *Milanówek w dokumencie i fotografii*, pod red. Jurgo-Puszcz M., Pettyn A., Pettyn H., Milanówek.
- *EAD_PL - Międzynarodowy standard zapisu informacji o zasobie archiwalnym (wersja polska)*, przekł. i oprac. Klubiński A., Woźniak W., Warszawa.
- *Archeologiczne księgi inwentarzowe dawnego Prussia Museum*, pod red. A. Bitner – Wróblewskiej, Olsztyn.

7. PRZECHOWYWANIE DOKUMENTACJI NIEARCHIWALNEJ

Archiwa państwowe dokumentację osobowo-płacową pracodawców o czasowym okresie przechowywania przejmują w następujących trybach:

1. na podstawie umowy cywilno-prawnej;
2. na podstawie postanowienia sądowego;
3. na podstawie decyzji Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

W pierwszym trybie – na podstawie umów cywilno – prawnych – archiwa przejęły w roku sprawozdawczym 6 322,32 mb. (409 700 j.inw) dokumentacji niearchiwalnej, natomiast w oparciu o postanowienia sądowe w archiwach znalazło się 249,4 mb (35 947 j.inw.) tychże dokumentów. W 2008 r. nie doszło do przejęcia dokumentacji niearchiwalnej na podstawie decyzji Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych.

Całość zasobu dokumentacji niearchiwalnej przechowywanej przez archiwa państwowe odpłatnie mierzy 23 403,79 mb (2 058 676 j.inw.). W porównaniu z rokiem 2007 zasób ten zwiększył się o blisko 27% mb (20% j.inw.).

Tabela 6. Rozmiar dokumentacji niearchiwalnej (ogółem i nabytków)

	Rozmiar łączny na koniec roku sprawozdawczego				Nabytki w roku sprawozdawczym			
	odpłatnie		nieodpłatnie		odpłatnie		nieodpłatnie	
	mb	j.	mb	j.	mb	j.	mb	j.
Osobowa	6 832,08	1 618 766	518,86	100 591	1 227,13	311 791	119,61	24 641
Płacowa	3 491,90	146 297	189,04	17 165	790,96	23 855	110,16	10 579
Inna	12 945,92	296 512	22,13	858	4 264,68	73 542	19,63	727
RAZEM	23 403,79	2 058 676	786,02	124 119	6 322,32	409 700	249,40	35 947

Wartość kontraktów na przechowywanie dokumentacji niearchiwalnej

2 082 821,7

zł

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych prowadzi ewidencję przechowawców wpisanych do ogólnie dostępnego rejestru na stronie internetowej http://ewidencja.archiwa.gov.pl/ew_index.php. W roku sprawozdawczym w rejestrze figurowało 194 przechowawców.

8. ZAGADNIENIA PRAWNE

Uchwalenie ustawy o służbie cywilnej (Dz. U. Nr 227, poz.1505) 21 listopada 2008 r., wprowadziło zmiany w ustawie o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach w zakresie powoływania Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych i jego zastępców (art.136 ustawy). Projekt był opiniowany przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, a wspomniany art.136 – współredagowany przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Ustawa ta wejdzie w życie w marcu 2009 r.

Z inicjatywy Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych zostało wydane rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 lutego 2008 r. w sprawie zmiany nazwy i zakresu działania Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie (ogłoszone w Dz. U. Nr 29, poz. 167). Dotychczasowemu ADM nadano nazwę Narodowe Archiwum Cyfrowe i nałożono na nie dodatkowe zadania związane ze stosowaniem w działalności archiwalnej nowych technologii.

Z inicjatywy Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Prezes Rady Ministrów wydał zarządzenie Nr 58 z dnia 28 maja 2008 r. zmieniające zarządzenie w sprawie nadania statutu Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych.

W związku z uchwaleniem ustawy z dnia 2 marca 2007 r. o zmianie ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach oraz ustawy – Kodeks pracy (Dz. U. Nr 64, poz. 426) konieczne było wydanie nowych rozporządzeń:

- na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach : na podstawie projektu opracowanego przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych wydano rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 czerwca 2008 r. w sprawie sposobu i trybu udostępniania materiałów archiwalnych znajdujących się w archiwach wyodrębnionych (Dz. U. Nr 107, poz. 679), które weszło w życie 8 lipca 2008 r.,

- na podstawie art.17 ust. 2 ustawy o narodowym zasobie archiwalnym: po opracowaniu przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych stosownego projektu i przeprowadzeniu uzgodnień Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego wydał rozporządzenie z dnia 29 lipca 2008 r. w sprawie określenia szczególnych wypadków i trybu wcześniejszego udostępniania materiałów archiwalnych (Dz. U. Nr 156, poz. 970), które weszło w życie 12 września 2008 r.

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, oprócz wymienionych wyżej działań, uczestniczył w pracach legislacyjnych organów administracji rządowej i innych organów państwowych. Spośród przekazanych do zaopiniowania ponad 40 projektów aktów normatywnych i umów międzynarodowych, zgłoszono uwagi do 17 projektów.

Ponadto Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych lub podległe mu jednostki występował w kilkunastu postępowaniach przed sądami administracyjnymi i sądami powszechnymi oraz przed organami prokuratury. Niektóre sprawy, jak np. spór o prawo do archiwaliów przejętych po II wojnie światowej ze zbiorów dawnych rodów magnackich Rzeczypospolitej, miały charakter precedensowy.

9. KADRY

9.1. Zatrudnienie

Tabela 7. Zatrudnienie w archiwach państwowych i w NDAP w dniu 31.12.2008 r.

Zatrudnienie	etaty	osoby
w archiwach państwowych	1 442,60	1 520
w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych	55,25	58
RAZEM	1 497,85	1 578

W dniu 31 grudnia 2008 r. zatrudnionych w archiwach państwowych było 1 520 osób na 1 442,6 etatu, natomiast w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych pracowało 58 osób w ramach 55,25 etatu. W porównaniu z ubiegłym rokiem w archiwach państwowych odnotowano wzrost zatrudnienia o 35,9 etatu (42 pracowników), natomiast w NDAP pracowały o 3 osoby mniej (spadek o 1,53 etatu).

Tabela 8. Zatrudnienie w archiwach państwowych w dniu 31.12.2008 r.

Zatrudnienie		etaty	osoby
rodzaj działalności pracowników	archiwalna	896,50	917
	naukowa	8,45	11
	konserwacja	87,50	92
	administracja	210,90	227
	obsługa	239,25	273
RAZEM		1 442,60	1 520

W archiwach państwowych w roku sprawozdawczym działalnością archiwalną zajmowało się 917 osób (w ramach 896,5 etatu), na stanowiskach związanych z pracą naukową zatrudnionych było 11 osób (8,45 etatu), prace konserwacyjne wykonywało 92 osoby (87,5 etatu). W końcu roku sprawozdawczego na stanowiskach administracyjnych zatrudniano 227 osób (w ramach 210,9 etatu), natomiast w obsłudze 274 pracowników (na 239,25 etatu). Liczba osób pracujących w archiwach państwowych wzrosła we wszystkich obszarach działalności, poza sferą naukową – na koniec roku sprawozdawczego zatrudniano o 6 pracowników naukowych mniej niż w poprzednim roku.

9.2. Wykształcenie pracowników

Tabela 9. Stan wykształcenia pracowników archiwów państwowych i NDAP w dniu 31.12.2008 r.

		archiwa	NDAP	RAZEM
wykształcenie wyższe	archiwistyczne	317	2	319
	historyczne	246	14	260
	inne	258	24	282
RAZEM		821	40	861

Wśród osób zatrudnionych w archiwach państwowych przeważają pracownicy o wykształceniu archiwistycznym – niemal 39% zatrudnionych. Osoby o wykształceniu historycznym stanowią prawie 30% pracujących, zaś posiadające inne wykształcenie wyższe – ponad 31%. Odmienny rozkład wykształcenia pracowników występuje w NDAP – tutaj zdecydowana większość osób z wyższym wykształceniem (60%) ukończyła studia o innym

kierunku niż wymienione w Tabeli 9. Mniej liczną grupę stanowią historycy (35%), zaś archiwiści to zaledwie 5% zatrudnionych.

10. FINANSE

Ustawa budżetowa na 2008 r. określiła wydatki archiwów państwowych na kwotę 108 831 tys. zł. Po uwzględnieniu wszystkich zmian dotyczących zwiększeń zarówno w wydatkach bieżących jak i inwestycyjnych, wydatki te na koniec roku wyniosły 115 744,5 tys. zł i były wyższe od zapisu ustawy budżetowej o 6,3 % a od wydatków za 2007 r. o 20 %.

Tabela 10. Struktura wydatków archiwów państwowych lata 2006-2008 (w tys. zł)

Rodzaj wydatku	2006 wykonanie		2007 wykonanie		2008 wykonanie		Wskaźniki wzrostu	
	kwota	%	kwota	%	kwota	%	2007/ 2006	2007/ 2008
płace brutto z wypłatą nagrody rocznej („13”)	43 795,6	52,2	44 931,0	46,5	57 957,7	50,1	2,6	29,0
pozostałe wynagrodzenia z przychodami	9 731,6	11,6	9 943,1	10,3	11 617,7	10,0	2,2	16,8
rzeczowe (eksploatacyjne)	17 018,6	20,3	19 196,0	19,9	21 452,3	18,5	12,8	11,8
inwestycyjne	13 362,0	15,9	22 505,0	23,3	24 713,8	21,4	68,4	9,8
RAZEM	83 907,8	100	96 575,1	100	115 741,5	100	15,1	19,8

Powyższe dane wskazują na znaczną poprawę sytuacji finansowej archiwów państwowych w 2008 r.

Wydatki rzeczowe (eksploatacyjne) wyniosły 21 452,3 tys. złotych i w zasadzie pokryły bieżące potrzeby archiwów. Częściowo archiwa pokrywały potrzeby rzeczowe ze środków pozyskanych z tytułu przechowania dokumentacji osobowej i placowej, gromadzonych na rachunku dochodów własnych.

W ramach środków rzeczowych przeznaczonych na działalność bieżącą w 2008 r. finansowane były przede wszystkim koszty eksploatacyjne (zakupy materiałów, w tym mikrofilmów, energia, czynsze, świadczenia), niezbędne

wydatki na konserwację sprzętu komputerowego i kserograficznego, urządzeń instalacyjnych i grzewczych, sygnalizacji antywłamaniowej, odgromowej i przeciwpożarowej, podłączenia do Internetu, remonty awaryjne oraz remonty pomieszczeń magazynowych i biurowych.

W zakresie działalności majątkowej finansowano zadania związane z poprawą sytuacji lokalowej archiwów państwowych, głównie poprzez prowadzenie prac adaptacyjno-remontowo-modernizacyjnych oraz zakupy inwestycyjne. Prace takie prowadzone były przez następujące archiwa:

1. AP w Bydgoszczy – zakończono remont i adaptację na cele archiwalne budynku otrzymanego od władz miasta – 1 900 000,00 zł.,
2. AP w Rzeszowie – modernizacja i remont budynku na cele Oddziału AP w Sanoku oraz modernizacja centrali – 399 999,99 zł.,
3. AP w Katowicach – kontynuowano remont i modernizację obiektów pokoszarowych na cele archiwalne oraz wykonano koncepcję budynku na siedzibę Oddziałów AP w Bielsku Białej, Żywcu i Oświęcimiu – 1 223 200,22 zł.,
4. AP w Kielcach - kontynuowano adaptacje i remont obiektu na cele archiwalne uzyskanego nieodpłatnie od władz samorządowych – 4 032 645,00 zł.,
5. AP w Koszalinie – wykonano dokumentację adaptacji budynku AP w Koszalinie na cele edukacyjno-wystawiennicze – 7 800,00 zł.,
6. AP w Toruniu – remont i modernizacja siedziby AP w Toruniu – 450 000,00 zł.,
7. AP w Lublinie - kontynuacja remontu i modernizacji budynku archiwum – 408 505,00 zł.,
8. AP w Poznaniu - kontynuacja remontu i modernizacji siedziby archiwum oraz Oddziałów Archiwum w Koninie i Gnieźnie, a także zapłata za budynek Oddziału AP w Pile – 949 999,51 zł.,
9. AP w Siedlcach - zakończenie kolejnego etapu prac adaptacyjno-modernizacyjnych budynku archiwum – 600 000,00 zł.,
10. AP w Szczecinie - modernizacja i przebudowa obiektów w Szczecinie oraz w Oddziale w Białej Górze – 1 381 000,00 zł.,
11. Archiwum Akt Nowych - kontynuacja modernizacji siedziby- 3 304 646,51 zł.,
12. AP w Łodzi – modernizacja i remont siedziby Archiwum w Łodzi oraz modernizacja Oddziału AP w Sieradzu – 399 345,40 zł.,
13. AP we Wrocławiu – wykonano dokumentację na remont elewacji oraz adaptację pomieszczeń biurowych na pomieszczenia magazynowe i pracownię mikrofilmową, zakończono adaptację budynku na cele archiwalne dla Oddziału w Jeleniej Górze – 49 995,15 zł.,

14. AP m.st. Warszawy – remont i modernizacja siedziby AP w Warszawie oraz Oddziałów w Otwocku, Pułtusku i Ekspozytury w Milanówku – 749 897,95 zł.,
15. AP w Gorzowie – wykonanie koncepcji na budowę nowej siedziby dla Archiwum Państwowego w Gorzowie – 39 650,00 zł.,
16. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych – zakończono remont i adaptację budynku przy ul. Rakowieckiej 2 D na siedzibę NDAP – 1 102 552,66 zł.

Wydatki o charakterze inwestycji budowlanych zostały zrealizowane w 2008 roku łącznie na kwotę 16.999.237,39 zł., tj. w 99,99%. w stosunku do planu. Kwota w wysokości 6 500 000,00 zł., została przeznaczona na zakupy inwestycyjne (w tym sprzęt komputerowy, regały kompaktowe, środki transportu, instalacje przeciwpożarowe i antywłamaniowe, sprzęt reprograficzny, czytniki itp.), których łączny koszt wyniósł 6 495 020,06 zł., tj. w 99,92% w stosunku do planu. Środki w wysokości 1 220 000,00 zł. z WPR „Kwaśny Papier” przeznaczono na zakup sprzętu do mikrofilmowania i zrealizowano na łączną kwotę 1 219 517,86, czyli w 99,96% w stosunku do planu.

Dochody budżetowe zostały wykonane w wysokości 282 tys. zł. i były wyższe od wykonania w 2007 roku o 16%. Łączny plan dochodów w 2008 r. ustalony został na poziomie 190 tys. zł. Wyższe wykonanie dochodów w stosunku do zakładanego planu spowodowane było głównie większymi wpływami z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, które ukształtowały się na koniec roku w wysokości 116,1 tys. zł. (§ 0750), wyższymi wpływami z tytułu uzyskania różnych dochodów w kwocie 82,8 tys. zł. (§ 0970) oraz z tytułu sprzedaży wyrobów 50,6 tys. zł. (§ 0840), a także wpływami z różnych usług, które pochodziły przede wszystkim z przeprowadzania kwerend genealogicznych i własnościowych – dochody te zostały uzyskane w kwocie 22,5 tys. zł. (§ 0830). Archiwa państwowe osiągnęły również dochody w paragrafach, które nie zostały ujęte w pierwotnym planie. Są to dochody głównie z tytułu wpływu do budżetu nadwyżki dochodów własnych w kwocie 6,0 tys. zł. (§ 2400), z tytułu sprzedaży składników majątkowych 2,1 tys. zł. (§ 0870), uzyskanych odsetek w kwocie 1,8 tys. zł. (§ 0920)

Oprócz wyżej wymienionych dochodów archiwa państwowe uzyskały z zysku gospodarstw pomocniczych za 2007 rok kwotę 24,6 tys. zł. (§ 2380).

W 2008 roku archiwa państwowe osiągnęły dochody własne z tytułu świadczonych usług i kwerend genealogicznych, prac konserwatorskich i kopiowania na kwotę 2 774 tys. zł.

Działalność w formie gospodarstw pomocniczych prowadzona była przez 7 archiwów. Działalność ta polegała na wykonywaniu poszukiwań genealogicznych i kwerend a także na świadczeniu usług archiwalnych, tj. porządkowaniu archiwów zakładowych i materiałów archiwalnych. Dochody z tej działalności zamknęły się kwotą 2 531 tys. zł. i w stosunku do 2007 roku zwiększyły się o 15%. Przychody z tej działalności trudno jest zaplanować, gdyż ich wielkość zależy w dużej mierze od zlecniodawców usług.